

INSTITUT ZA JAVNO ZDRAVLJE CRNE GORE

**ANALIZA LJUDSKIH RESURSA
U SISTEMU ZDRAVSTVENE ZAŠTITE CRNE GORE
2008-2018.g.**

Podgorica, decembar 2019.g.

INSTITUT ZA JAVNO ZDRAVLJE CRNE GORE

Centar za razvoj zdravstvenog sistema

Odjeljenje za zdravstvenu politiku i menadžment

**ANALIZA LJUDSKIH RESURSA
U SISTEMU ZDRAVSTVENE ZAŠTITE CRNE GORE
2008-2018.g.**

Autor:

Mr sci. Goran Kecojević, specijalista menadžmenta u zdravstvu

Koautori:

Mr sci. dr Tamara Bajić, specijalista socijalne medicine

Dr med. Milan Mirković, specijalista socijalne medicine

Saradnik:

Dipl. ing Zoran Vujošević

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE.....	4
1. CILJ I ZNAČAJ ANALIZE.....	5
1.1. Cilj analize.....	5
1.2. Značaj analize	6
2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE ZDRAVSTVENOG REGIONA CRNE GORE	6
2.1. Osnovne demografske karakteristike stanovništva Crne Gore u periodu 2008-2018.g.	7
2.2. Osnovne strukture stanovništva Crne Gore od značaja za primarnu zdravstvenu zaštitu	8
2.3. Demografska situacija i projekcija stanovništva u Crnoj Gori 2008-2018.g.	9
3.MREŽA ZDRAVSTVENIH USTANOVA.....	10
4.LJUDSKI RESURSI U JZU CRNE GORE OD 2008.g. do 2018.g.	11
4.1 Ljudski resursi u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008.g. do 2018.g.	13
4.2 Ljudski resursi (zdravstveni radnici/saradnici) u vanbolničkim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.godine	16
4.3 Ljudski resursi (zdravstveni radnici/saradnici) u bolničkim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.godine	20
4.4 Ljudski resursi (zdravstveni radnici/saradnici) u vanbolničkim i bolničkim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori od 2001.g. do 2018.godine.....	22
4.5 Doktori medicine-bez specijalizacije, na specijalizaciji (specijalizanti) i specijalisti.....	26
4.6 Ljudski resursi Kliničkog centra Crne Gore (KCCG) od 2014.g. do 2018.g.....	39
5. ZAKLJUČCI.....	45

1. UVODNE NAPOMENE

U sistemu zdravstvene zaštite, kao sistemu od izuzetnog značaja, potrebno je često analizirati ljudske resurse. Analize se mogu vršiti za jednu godinu ili za duži vremenski period kako bi se bolje sagledali i odnosi i opterećenost kadra koji pruža zdravstvene usluge. Na osnovu toga se mogu preduzimati i potrebne akcije u vezi povećanja ili smanjenja ljudskih resursa.

Analize se sprovode na osnovu podataka o broju zdravstvenih radnika/saradnika i nemedicinskog kadra koji pruža usluge u javnozdravstvenim ustanovama (JZU) Crne Gore. Ljudski resursi u ustanovama vanbolničke i bolničke zdravstvene zaštite planiraju se na osnovu usvojenih sistematizacija o broju zdravstvenih radnika/saradnika i potrebnog nemedicinskog osoblja, a na osnovu kadrovskih standarda i normativa o njihovom broju prema određenom broju stanovnika. Zbog toga, prilikom planiranja i izrade odgovarajućih planova ljudskih resursa, potrebno je procijeniti potrebe za odgovarajućim kadrom da bi sistem mogao da ostvaruje svoju ulogu, viziju i misiju na efikasan i efektivan način. To bi bilo u skladu sa postavljenim ciljevima, strategijama, planovima, programima i drugim raspoloživim resursima unutar sistema zdravstvene zaštite Crne Gore.

Organizacionu mrežu davalaca zdravstvenih usluga na svim nivoima zdravstvene zaštite stanovništva, potrebno je planirati i stalno unaprijeđivati. Kroz planiranje je potrebno obezbijediti adekvatan broj kadra, odnosno različitih kategorija zdravstvenih radnika/saradnika i potrebnog nemedicinskog osoblja.

Postupkom planiranja ljudskih resursa u zdravstvenoj djelatnosti se obezbjeđuje kontinuirano unaprijeđenje kvaliteta zdravstvene zaštite kroz ostvarivanje principa sveobuhvatnosti, jednakosti, pristupačnosti i solidarnosti.

Pri analizi ljudskih resursa, pored organizacione mreže davalaca zdravstvenih usluga, potrebne su i demografske strukture i projekcije stanovništva sa posebnim osvrtom na analizu starosne strukture zaposlenih u oblasti zdravstva. Po mogućnosti se analiziraju i migraciona kretanja i procjenjuje epidemiološka situacija. Pošto se kroz sistem zdravstvene zaštite obezbjeđuje zaštita zdravlja ljudi kroz čitav životni vijek, potrebno ga je u kontinuitetu reformisati u skladu sa potrebama i zahtjevima stanovništva.

U skladu sa dokumentom "Zdravstvena politika do 2020.godine" i drugim vladinim dokumentima, kao i strategijama EU, preporukama SZO i prioritetima Ciljeva održivog razvoja (Agenda 2030), sa posebnim osvrtom na cilj broj 3.c (unaprijeđenje ljudskih resursa), planira se kontinuirano unaprijeđenje kvaliteta zdravstvene zaštite stanovništva Crne Gore.

Reformski procesi u Crnoj Gori su, posebno na primarnom nivou zdravstvene zaštite, imali za cilj podizanje sveukupnog kvaliteta u pružanju usluga, kroz poboljšanje principa dostupnosti i pravednosti. Unutar tog procesa, posebno su definisani ljudski resursi, kao važna karika za ostvarivanje istih. U skladu sa ekonomsko-finansijskim i socijalnim mogućnostima težilo se da kvalitet zdravstvene zaštite stanovništva bude znatno efikasniji i kvalitetniji od dotadašnjeg.

Za dobro funkcionisanje zdravstvene zaštite stanovništva potrebni su ljudski resursi koji uključuju ne samo doktore medicine, doktore stomatologe i farmaceute, već i druge različite profile, tj. medicinske sestre i tehničare, zdravstvene saradnike i nemedicinske radnike. Od posebnog je značaja i kadar i iz oblasti zdravstvenog menadžmenta.

U skladu sa Ciljevima održivog razvoja (Agenda 2030), a sa posebnim osvrtom na cilj broj 3.c (unaprijedjenje ljudskih resursa), procjenjuje se da zdravstveni sistemi zemalja koje imaju manje od jednog ljekara na 435 stanovnika odnosno 230 ljekara na 100.000 stanovnika, ne mogu adekvatno odgovoriti na potrebe zdravstvene zaštite.

Pokazatelji o zdravstvenom kadru u ovoj analizi ukazuju na potrebne aktivnosti u sistemu zdravstvene zaštite, a posebno kada su u pitanju javno zdravstvene ustanove, po opštinama u Crnoj Gori. Klinički Centar Crne Gore (KCCG) će biti posebno dopunski razmatran u odnosu na ostale bolničke ustanove u petogodišnjem periodu (2014.-2018.) zbog specifičnosti tercijarne zdravstvene zaštite, kao i zbog značajnijih promjena koje su se dogodile u navedenom periodu kada je zdravstveni kadar te ustanove u pitanju.

1. CILJ I ZNAČAJ ANALIZE

1.1.Cilj analize

Osnovni cilj analize je da pruži:

- podatke o broju ljudskih resursa, odnosno zdravstvenih radnika/saradnika kao i broja nemedicinskih radnika u javnim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori, predviđenih sistematizacijama radnih mjesta, na dan 31.XII. po godinama analiziranog perioda od 11 godina (2008-2018.g.);
- informacije o rasporedu kadra u JZU vanbolničke i bolničke zdravstvene zaštite prema stepenu stručne spreme zaposlenih, po godinama analiziranog perioda;
- informacije o broju kadra prema vrsti zdravstvenih organizacija, i zastupljenosti navedenog kadra u 2018.g., s posebnom analizom kadra KCCG od 2014-2018.g.
- opterećenosti kadra;
- informacija o polnoj i starosnoj strukturi zaposlenih zdravstvenih radnika visoke, više i srednje spreme sa 55 i više godina;
- informacija o broju ljekara specijalista, ljekara na specijalizaciji i ljekara bez specijalizacije u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u 2018.g.;
- informacija o obezbjeđenosti stanovništva doktorima medicine (sa i bez specijalizacije), medicinskim sestarama/tehničarima po opštinama u Crnoj Gori, i na 100000 stanovnika u odnosu na zemlje iz okruženja, Evropskog regiona ili Evropske Unije;
- procjenu o broju zdravstvenih radnika visoke, više i srednj espreme na osnovu jednačina linearnog trenda određenih za statističke serije podataka o njihovom broju od 2008 do 2018g. i njihovo poređenje sa planiranim brojem u 2020 i 2022.godinu na nivou Crne Gore (Plan ljudskih resursa 2013-2022).

1.2.Značaj analize

Analiza treba da ukaže na ulogu koji ljudski resursi imaju u oblasti zdravstvene zaštite pri pružanju zdravstvenih usluga različitim kategorijama stanovništva. Analiza postojećih resursa u periodu od 2008-2018.godine, treba da omogući kreatorima zdravstvene politike donošenje odluka o *ciljevima, strategijama, programima i planovima* radi racionalnog i efikasnog funkcionisanja zaštite zdravlja stanovništva na nivou jedinstvenog zdravstvenog regiona Crne Gore.

U analizi se iskazuje broj kadra u sistemu zdravstvene zaštite na 100000 stanovnika, kako na nivou samog regiona tako i po pojedinim opštinama. To može ukazati na eventualnu neravnomjernost, nejednakost i neadekvatnu dostupnost i raspoređenost kadra na području Crne Gore, koju je potrebno kvalitetnim planiranjem korigovati. Analizom se prikazuju podaci i o promjeni polne/starosne strukture kadra u sistemu zdravstvene zaštite Crne Gore u 2018.g. u odnosu na 2008. godinu. Takođe su analizirane navedene promjene i u KCCG u 2018.g. u odnosu na 2014. godinu.

2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE ZDRAVSTVENOG REGIONA CRNE GORE

Jedinstveni zdravstveni region Crne Gore, sa površinom od 13.812 km², sačinjavaju 23 opštine, koje se grupišu u tri geografske regije, kako ih klasifikuje Zavod za statistiku Crne Gore: sjevernu sa 13 opština, srednju sa 4 opštine i južnu sa 6 opština. Opštine se karakterišu nejednakom površinom i nejednakom gustinom stanovnika na 1 km² teritorije. Ljudski resursi u sistemu zdravstvene zaštite, za opštine Petnjica i Gusinje su prikazani u sastavu opštine Berane i Plav za 2018.godinu.

Neujednačenost broja stanovnika po pojedinim opštinama bitno je uticala i na razmještaj stručnih medicinskog kadra u istim. Pružanje zdravstvene zaštite stanovništvu, kako u gradskim tako i u ruralnim naseljima je, u analiziranom vremenskom intervalu, neujednačene dostupnosti, koja je osnovni pokazatelj kvaliteta samog sistema. Na to je uticala nedovoljna infrastrukturna razvijenost i loša saobraćajna povezanost područja u kojima se pruža zdravstvena zaštita.

Prethodni periodi društvenog razvoja Crne Gore u mnogim privrednim djelatnostima, uticali su na migraciona kretanja stanovnika, koja su sa nastankom tranzicione promjene (od 1994.g.) bile još intenzivnije. Zbog migracionih kretanja, po navedenim područjima, stalno se smanjivao broj stanovnika u ruralnim oblastima, a znatno povećavao u gradskim i prigradskim, posebno u centralnoj i primorskoj regiji. Te promjene u broju stanovnika uticale su i na migracije zdravstvenog kadra i razvoja cjelokupne zdravstvene zaštite u Crnoj Gori.

Pojedini programski ciljevi zdravstvenih politika u Crnoj Gori su uslijed nepredviđenih društvenih i političkih dešavanja u samoj državi i regionu bili neostvarljivi u potpunosti, ili im je implementacija bila neujednačena. U proteklom periodu zdravstveni kadar se suočavao sa prostornim, organizacionim, finansijskim i drugim poteškoćama zbog navedenih demografskih procesa. U takvim uslovima bilo je teško obezbjediti jednakost zdravstvene zaštite stanovništva u jedinstvenom zdravstvenom regionu Crne Gore. Nije se mogla obezbjediti ni odgovarajuća dostupnost, odnosno ujednačen kvalitet u pružanju zdravstvenih usluga, što je jedan od glavnih ciljeva globalne zdravstvene politike Svjetske Zdravstvene Organizacije (SZO).

2.1. Osnovne demografske karakteristike stanovništva Crne Gore u periodu od 2008.g. do 2018.g.

Prema procjenama broja stanovnika sredinom godine, koje publikuje Zavod za statistiku Crne Gore, na tabeli 1. prikazan je ukupan broj stanovnika sa osnovnim vitalnim pokazateljima (broj, ‰) broja živorođenih, umrlih, prirodnog priraštaja i umrle odojčadi u Crnoj Gori po godinama od 2008-2018 godine. Navedeni broj stanovnika od posebnog je značaja za sagledavanje pokazatelja (indikatora) u odnosu na kretanje zdravstvog kadra u javnim zdravstvenim ustanovama vanbolničke i bolničke zdravstvene zaštite u Crnoj Gori u navedenom jedanaestogodišnjem periodu.

Iz podataka tabele 1. može se zaključiti da se u 2018.godini, u odnosu na 2008.godinu broj stanovnika povećao za 1,01%. Broj živorođenih smanjio se 13,68%. Broj umrlih se povećao za 13,95%. Prirodni priraštaj smanjio se za 3,85 puta. Broj umrle odojčadi od 2008-2018 godine smanjio se 5,17 puta, odnosno sa 7,5 na 1,7 na 1000 živorođenih, što ukazuje na kontinuirano unaprijeđenje kvaliteta dječije zdravstvene zaštite u Crnoj Gori u navedenom periodu. Trend promjena osnovnih vitalnih događaja u Crnoj Gori za navedeni period od 11 godina prikazan je na grafikonu br.1.

Promjene vitalnih događaja (živorođeni, umrli, prirodni priraštaj) posljedica su, osim demografskih procesa, i niza socioekonomskih karakteristika i tranzicije, koje su uticale na značajnu nezaposlenost, niske prihode, nemogućnost rješavanja stambenih pitanja itd.

Stope živorođene djece na 1000 stanovnika smanjile su se od 13,4 u 2008 g. na 11,7 u 2018.g., a stope umrlih su se povećale od 9,1 u 2008.g. na 10,5 promila u 2018.g. To je uticalo da se stopa prirodnog priraštaja na 1000 stanovnika smanji od 4,3 u 2008.g. na samo 1,2 u 2018.godini, od čega je u sjevernoj regiji bila negativna (-1,9‰), a pozitivna u srednjoj (+2,8‰) i primorskoj (+2,5 ‰).

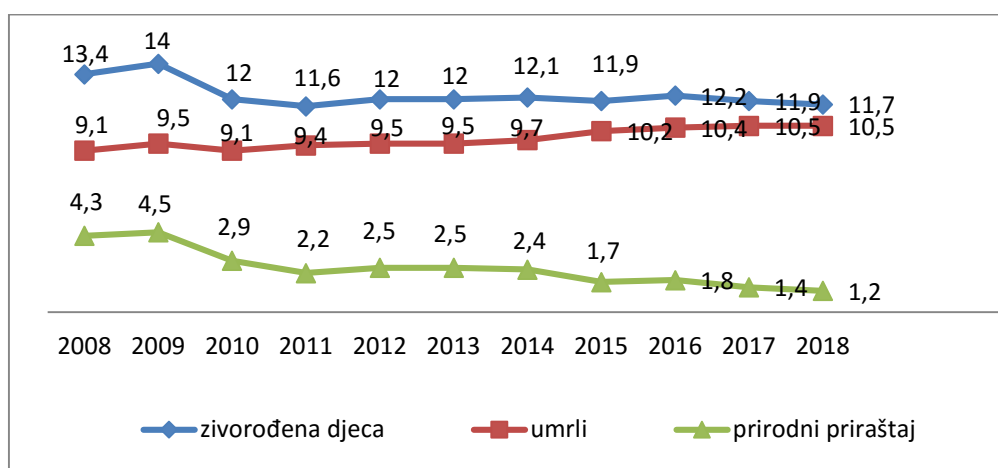
Stopa smrtnosti odojčadi na 1000 živorođenih se smanjila od 7,5 u 2008.g. na 1,7 u 2018.g. predstavlja značajan pokazatelj u sistemima zdravstvene zaštite. Indikatori o vitalnim događajima u analizama o radu zdravstvenih ustanovana u nekom području su njihov su sastavni dio. Oni ukazuju na korelaciju zdravlja stanovništva sa obezbjeđenošću medicinskim kadrom, odnosno ljudskim resursima u zdravstvu, kako vanbolničke tako i bolničke zdravstvene zaštite.

Kvalitet pružanja zdravstvene zaštite stanovništva može se procijeniti i na osnovu očekivanog trajanja života, koje je u 2018.g. u Crnoj Gori bilo 76,7 godina (m-74,1; ž – 79,4), što je znatno povoljnije nego prije 11 godina.

Tabela 1. Osnovni vitalni pokazatelji stanovništva u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.g.

GODINA	STANOVNIŠTVO	ŽIVORODJENI		UMRLI		PRIRODNI PRIRAŠTAJ		UMRLA ODOJČAD	
		Broj	‰	Broj	‰	Broj	‰	Broj	‰
2008	616969	8258	13,4	5708	9,1	2550	4,3	62	7,5
2009	618294	8642	14,0	5862	9,5	2780	4,5	49	5,7
2010	619428	7418	12,0	5633	9,1	1785	2,9	50	6,7
2011	620556	7218	11,6	5847	9,4	1368	2,2	32	4,4
2012	622008	7459	12,0	5922	9,5	1537	2,5	33	4,4
2013	621207	7475	12,0	5917	9,5	1558	2,5	33	4,4
2014	621810	7529	12,1	6014	9,7	1515	2,4	37	4,9
2015	622159	7386	11,9	6329	10,2	1057	1,7	16	2,2
2016	622303	7592	12,2	6472	10,4	1120	1,8	26	3,4
2017	622373	7432	11,9	6523	10,5	909	1,4	10	1,3
2018	622227	7264	11,7	6504	10,5	760	1,2	12	1,7

Grafikon 1. Vitalni događaji izraženi u promilima (živorodeni, umrli, prirodni priraštaj) u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.g.

2.2. Osnovne strukture stanovništva Crne Gore od značaja za primarnu zdravstvenu zaštitu

Pri pružanju zdravstvenih usluga na nivou primarne zdravstvene zaštite posebno su sljedeće strukture u učešću: *djeca do 15 godina; odrasli od 15 i više godina, s naglaskom na broj starih od 65 i više godina i žene generativnog doba od 15-49 godina. One su od posebnog značaja pri izradi planova i programa zdravstvene zaštite stanovništva.*

Od gore navedenih struktura stanovništva, po popisu iz 2011.godine, djece do 15 godina bilo je 19,14%, odraslih od 15-64 godine 68,06%, starih od 60 i više godina 12,80% i žena generativnog doba 24,22%. Procjenjuje se da su se navedene strukture stanovništva neznatno promijenile u 2017. i 2018.g.

Na osnovu navedenih struktura stanovništva planira se zdravstveni kadar timova izabranih doktora medicine za djecu, odrasle i žene. Planiraju se i timovi izabranih doktora stomatologije, za pružanje

zdravstvenih usluga na nivou primarne zdravstvene zaštite u Crnoj Gori za opredijeljene kategorije. Dobro kadrovsko planiranje značajno je pri ostvarivanju programa zdravstvene zaštite stanovništva na svim njenim nivoima.

U zdravstvenim ustanovama sekundarne i tercijarne (bolničke ustanove, KCCG i IJZCG) zdravstvene zaštite pružaju se zdravstvene usluge stanovnicima svih kategorija. U svim javnozdravstvenim ustanovama od 2008 do 2018.g., prema odgovarajućim kadrovskim normativima i sistematizacijama radnih mjesta u oblasti zdravstva, se planira broj potrebnih ljudskih resursa-zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje stručne spreme različitih profila. Posebno se planira i broj nemedicinskih radnika, shodno usvojenim sistematizacijama radnih mjesta u javnozdravstvenim ustanovama, na svim nivoima zdravstvene zaštite, i u skladu sa međunarodnim preporukama o smanjenju nemedicinskog kadra u odnosu na medicinski.

2.3. Demografska situacija i projekcije stanovništva u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.g.

U tabeli 1a dat je broj stanovnika po opštinama u Crnoj Gori, prema popisu stanovništva iz 2011.godine. U tabeli 1b dat je broj stanovnika za 2017.g., a u tabeli 1c procijenjeni broj stanovnika za 2018.g. sredinom godine po opštinama, revidiran prema metodologiji popisa iz 2011.g. koji sprovodi Zavod za statistiku Crne Gore.

Tab 1 a. Stanovništvo po opštinama po popisu 2011.g. u Crnoj Gori

Rezultati popisa stanovništva iz 2011.g. po opštinama					
Andrijevica	5.071	Herceg Novi	30.864	Plužine	3.246
Bar	42.048	Kolašin	8.380	Podgorica	185.937
Berane	33.970	Kotor	22.601	Rožaje	22.964
Bijelo Polje	46.051	Mojkovac	8.622	Šavnik	2.070
Budva	19.218	Nikšić	72.443	Tivat	14.031
Cetinje	16.657	Plav	13.108	Ulcinj	19.921
Danilovgrad	18.472	Pljevlja	30.786	Žabljak	3.569
Ukupno u CG: 620.029					

Tab.1 b. Procijenjeni broj stanovnika po opštinama u 2018.g.

Procijenjeni broj stanovnika po opštinama 2018.g.					
Andrijevica	4.790	Herceg Novi	30.690	Plužine	2.777
Bar	43.693	Kolašin	7.553	Podgorica	197.589
Berane	27.256	Kotor	22.651	Rožaje	23.179
Bijelo Polje	43.468	Mojkovac	7.938	Šavnik	1.794
Budva	20.982	Nikšić	70.042	Tivat	14.774
Cetinje	15.621	Petnjica	5.215	Ulcinj	20.106
Danilovgrad	18.307	Plav	8.628	Žabljak	3.212
Gusinje	3.984	Pljevlja	28.124		
Ukupno u CG: 622.373					

Tab.1 c. Procijenjeni broj stanovnika po opštinama u 2018.g.

Procijenjeni broj stanovnika po opštinama 2018.g.					
Andrijevica	4.707	Herceg Novi	30.647	Plužine	2.688
Bar	43.872	Kolašin	7.400	Podgorica	199.715
Berane	26.903	Kotor	22.683	Rožaje	23.089.
Bijelo Polje	42.808	Mojkovac	7.748	Šavnik	1.684
Budva	21.553	Nikšić	69.653	Tivat	14.923
Cetinje	15.353	Petnjica	5.224	Ulcinj	20.151
Danilovgrad	18.260	Plav	8.494	Žabljak	3.158
Gusinje	3.983	Pljevlja	27.531		
Ukupno u CG: 622.227					

Prema toj procjeni Crna Gora 2018.g. je imala 622.227 stanovnika različito raspoređenih po opštinama, od čega je u sjevernoj regiji bilo oko 26,98 %, u srednjoj 48,53% i 24,57% u primorskoj. To je značajno naglasiti zbog zdravstvenog kadra koji na tim područjima stanovništvu pruža kako primarnu, tako i sekundarnu zdravstvenu zaštitu.

Od 585 ljekara, bez Zavoda za Hitnu medicinsku pomoć ZHMP i Instituta za Javno zdravlje Crne Gore (IJZCG) u 2018.g. u primarnoj zdravstvenoj zaštiti radilo je u sjevernoj regiji 31,11 % ljekara, u srednjoj 43,76 % i primorskoj 25,19 %. U bolničkoj zdravstvenoj djelatnosti od 966 ljekara u specijalnim bolnicama radilo je 66 ili 6,83 , a od ostalih 900 u opštim bolnicama radilo je 380 ili 42,22%, u KCCG 501 ili 55,67%, i ZTK 19 ili 2,11%. Navedene proporcije po regijama, o odnosu broja ljekara i stanovnika u njima, ukazuju na njihovu neujednačenu raspoređenost na području Crne Gore. Pri tome, ovdje, treba naglasiti činjenicu da izabrani timovi doktora na primarnom nivou, u zavisnosti od regije u kojoj rade, nijesu opterećeni sa približno istim brojem stanovnika. To ukazuje i na nejednaku dostupnost u pružanja zdravstvenih usluga različitim kategorijama stanovništva (djeca, žene, stari, odrasli).

3. MREŽA ZDRAVSTVENIH USTANOVA U CRNOJ GORI

Država Crna Gora je osnivač svih zdravstvenih ustanova koje obavljaju javnozdravstvenu djelatnost kao javnu. Zdravstvene ustanove su osnovane radi obezbjeđivanja zakonom utvrđenih prava građana u oblasti zdravstvene zaštite.

Mreža i kapaciteti zdravstvenih ustanova su planirani prema zdravstvenim potrebama i karakteristikama stanovništva kao i mogućnostima zdravstvene djelatnosti, a u skladu sa usvojenim principima u ostvarivanju zdravstvene zaštite (solidarnost, dostupnost, jednakost i sl.).

Mrežu javnih zdravstvenih ustanova Crne Gore u 2018. godini su sačinjavali:

- ☞ 18 domova zdravlja,
- ☞ 8 opštih bolnica,
- ☞ Zavod za hitnu medicinsku pomoć
- ☞ Zavod za transfuziju krvi Crne Gore
- ☞ 3 specijalne bolnice,
- ☞ Klinički centar Crne Gore,

- ☞ Institut za javno zdravlje,
- ☞ Apoteke Crne Gore "Montefarm",
- ☞ Galenika Crne Gore d.o.o.,
- ☞ Rudo Montenegro,
- ☞ Bolnica Codra Podgorica.

U mrežu JZU u 2013.g. uključeni su Zavod za hitnu medicinsku pomoć (ZHMP) i Zavod za transfuziju krvi (ZTK) Crne Gore.

Usvojenim *strategijama* za efikasnu zdravstvenu zaštitu utvrđuju se različite potrebe, zahtjevi i mjere koje služe kao osnova za planiranje zdravstvenog kadra koji ima posebno značajnu ulogu u sistema zdravstvene zaštite. U analizi su prikazani ljudski resursi u zdravstvu, kako na nivou cjelokupnog sistema zdravstvene zaštite, tako i odvojeno za JZU vanbolničke i bolničke djelatnosti u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na kadar KCCG u periodu od 2014.g. do 2018.g. Prikazana je opterećenost zdravstvenih radnika na 1000, 10000 i 100000 stanovnika.

4. LJUDSKI RESURSI U JZU CRNE GORE OD 2008.g DO 2018.g

U tabeli 2. je prikazan ukupan broj zdravstvenih radnika/saradnika u vanbolničkim (dom zdravlja - DZ, zdravstvene stanice - ZS, Institut za javno zdravlje Crne Gore – IJZCG, Zavod za hitnu medicinsku pomoć - ZHMP) i bolničkim (opšta bolnica – OB, specijalna bolnica -SB, Klinički centar CG - KCCG i Zavod za transfuziju krvi - ZTK) organizacijama Crne Gore za određene godine od 2001.g. do 2018.g., kako bi se sagledala dinamika promjena u dužem vremenskom periodu (18 godina).

U vanbolničkim zdravstvenim djelatnostima broj zdravstvenih radnika/ saradnika od 2001.g. do 2018.g. smanjio se sa 45,71% na 35,482% ili za 10,23%, a u bolničkim zdravstvenim djelatnostima se povećao od 44,36% na 56,21% ili za 11,85%. U Institutu Igalo broj zdravstvenih radnika/saradnika se smanjio za 1,99%, AU Montefarm se povećao samo 0,37%. U vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti smanjenje je nastalo poslije reforme primarnog nivoa, kada je stomatološka zdravstvena zaštita privatizovana. To je uticalo na znatno smanjenje zdravstvenog kadra u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti.

*Tabela. 2. Dinamika zdravstvenog kadra u JZU vanbolničke i bolničke zdravstvene zaštite u Crnoj Gori, Institutu Igalo i AU Montefarm, za godine 2001-2018.g.**

Godine	DZ, ZS, ZHMP, IJZCG	OB, SB, KCCG, ZTK	Inst. Igalo	Monte- farm	Svega	DZ, ZS, ZHMP, IJZCG	OB, SB, KCCG, ZTK	Inst. Igalo	Monte- farm	Svega
Broj					%					
2001	2599	2522	346	218	5685	45,71	44,36	6,09	3,84	100,00
2006	2678	2791	247	230	5946	45,04	46,94	4,15	3,87	100,00
2011	1893	2936	314	233	5376	35,21	54,61	5,84	4,34	100,00
2016	2185	3449	263	268	6165	35,44	55,94	4,27	4,25	100,00
2017	2243	3540	263	268	6314	35,52	56,07	4,17	4,24	100,00
2018	2318	3673	268	275	6534	35,48	56,21	4,10	4,21	100,00

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2001,2006,2011,2016 i 2018

U tabeli 2a. su prikazani podaci o broju zdravstvenog kadra u navedenim ustanovama od 2008.g. do 2018.g. U ljudske resurse JZU za 2018.g. uključeni su zdravstveni radnici/saradnici ZHMP (vanbolnička zdravstvena zaštita), i ZTK Crne Gore (bolničkim zdravstvena zaštita).

Analizirani su podaci za djelatnosti JZU vanbolničke i bolničke zdravstvene zaštite. Zbog zakonskih rješenja vezanih za Institut Igalo i Apotekarsku ustanovu "Montefarm" kadar u njima nije prikazan. Zbog nedostatka podataka o broju privatnih zdravstvenih ustanova (PZU), koje se bave različitim zdravstvenim djelatnostima, kadar u njima nije prikazan.

Ukupan broj zdravstvenih radnika za navedene vidove zdravstvene zaštite se smanjivao od 2008. godine do 2012.godine za 6,30 %, a rastao od 2014.g. do 2018 godine za 13,51 %.

U vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti kadar u 2008.g. i 2018. g. je ostao na istoj brojčanoj vrijednosti od 2318 radnika. U bolničkoj zdravstvenoj zaštiti broj zdravstvenih radnika se uvećao u navedenom periodu od 2008.g. do 2018.g za 811, odnosno 28,34%.

Tab 2a. Zdravstveni Kadar u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u Crnoj Gori, Institutu Igalo, i AU Montefarm od 2008-2018 godine

Godina	DZ ZS IJZU	OB SB KCCG	Institut Igalo	Montefarm	Svega medicinskih radnika
2008	2318	2862	326	223	5729
2009	2253	2947	308	209	5717
2010	1991	2936	325	211	5463
2011	1893	2936	314	233	5376
2012	1810	3063	306	230	5409
2013	2059	3219	301	272	5851
2014	2209	3265	294	274	6042
2015	2244	3334	279	274	6131
2016	2185	3449	263	268	6165
2017	2243	3540	263	266	6312
2018	2318	3673	268	275	6534

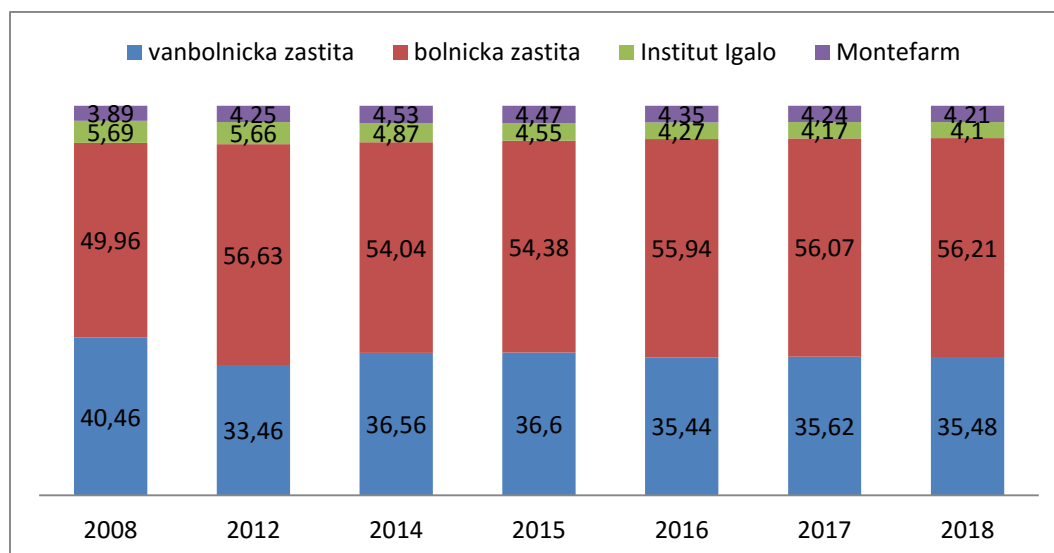
Uporednim strukturnim odnosom učešća (tab. 3.) navedenog zdravstvenog kadra za godine od 2008.g.do 2018.g.u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti, Institutu Igalo i AU "Montefarmu" nije bilo značajnijih promjena. U vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti se registruje smanjenje sa 40,46% na 35,48% ili za 4,98%, a u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti se povećao od 49,96% na 56,21% ili za 6,25%, u Institutu Igalo smanjio se za 1,59%, a u AU "Montefarmu" se povećao za samo 0,32% od 2008.g. do 2018.g.

Navedene promjene u strukturi ljudskih resursa u 2018 godini, smanjenje u vanbolničkoj, a povećanje u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u odnosu na 2008 godinu imaju statističku težinu (značajnost).

Tabela 3. Zastupljenost (broj i %)j zdravstvenog kadra u sistemu zdravstvene zaštite u Crnoj Gori godine od 2008.g. do 2018.godine*

Zdravstvena zaštita	2008	2012	2014	2015	2016	2017	2018
Vanbolnička zaštita	40,46%	33,46%	36,56%	36,60%	35,44%	35,62%	35,48
Bolnička zaštita	49,96%	56,63%	54,04 %	54,38%	55,94%	56,07%	56,21
Institut Igalo	5,69%	5,66%	4,87%	4,55%	4,27%	4,17%	4,10
Montefarm	3,89%	4,25%	4,53%	4,47%	4,35%	4,24%	4,21
UKUPNO	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Brojčano	5729	5409	6042	6131	6165	6340	6534

Grafikon 2. Uporedna (%) zastupljenost zdravstvenih radnika/saradnika u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u Institutu Igalo i Montefarmu za godine od 2008. do 2018. godine*

4.1. Ljudski resursi u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008.g. do 2018.g.*

U tabeli 4 prikazane su distribucije svih zdravstvenih radnika visoke, više i srednje stručne spreme u JZU (isključujući Institut Igalo i AU Montefarm) od 2008.g. do 2018.g. uključujući i stope–broj na 100.000 stanovnika.

Ukupni broj ljekara na kraju analiziranog perioda se povećao sa 1310 u 2008.g. na 1730, odnosno za 32,06% u 2018.g.

Broj zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme se smanjio od 3722 u 2008.g. na 3645, odnosno za 2,11%, u 2018.g.

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008,2012,2013,2014, 2015, 2016 i 2018

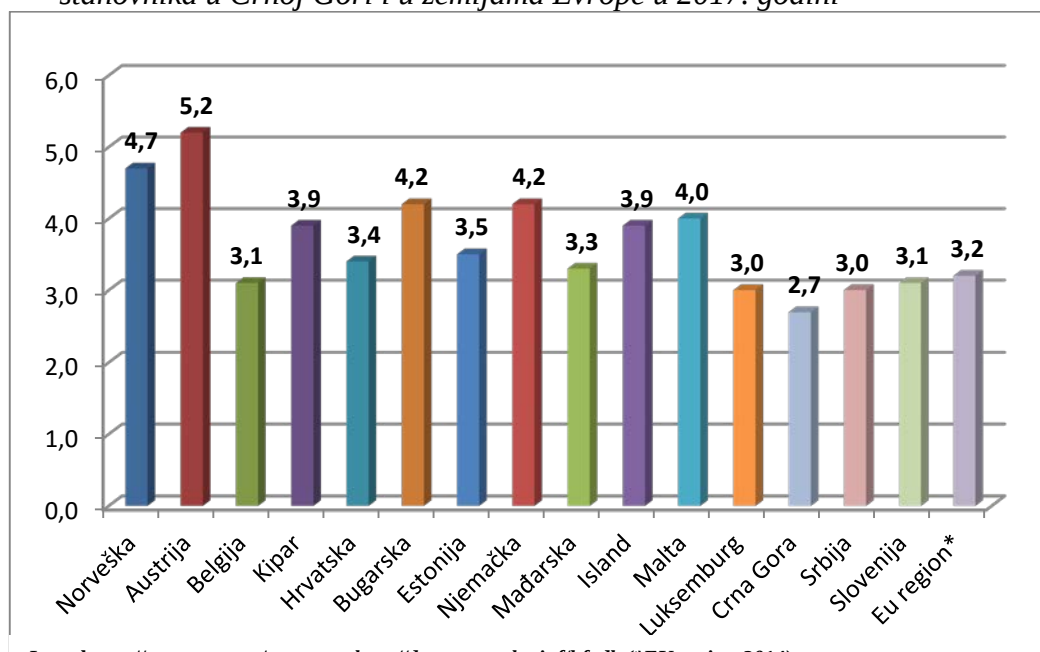
Ukupni broj ljekara na 100.000 stanovnika od 2008.g do 2018.g. je imao tendenciju porasta. Njihov broj u 2008.g. iznosio je 212,32 na 100000 stanovnika, dok je na kraju perioda 2018.g.– 278,03 na 100.000 stanovnika.

*Tabela.4. Ukupni broj zdravstvenih radnika visoke, više i srednje stručne spreme u zdravstvenom regionu Crne Gore i njihov broj na 100.000 stanovnika od 2008-2018.godine**

Godine	Broj ljekara	Br. radnika više i srednje spreme	Na 100.000 stanovnika	
			Broj ljekara	Radnika više i srednje spreme
2008	1310	3722	212,32	603,27
2009	1309	3742	211,71	605,21
2010	1275	3549	205,83	572,95
2011	1258	3465	202,72	558,37
2012	1275	3358	204,98	539,86
2013	1347	3703	216,84	596,10
2014	1369	3729	220,16	599,70
2015	1490	3655	239,49	587,47
2016	1616	3493	259,68	561,30
2017	1659	3546	266,56	569,75
2018	1730	3645	278,03	585,80

U zemljama Evropskog regiona (ER) broj doktora medicine (sa i bez specijalizacije) na 1000 stanovnika je bio 3,2 u 2014.godini (Grafikon 3). U 2017.godini broj doktora medicine (sa i bez specijalizacije) na 1000 u Crnoj Gori je iznosio 2,7, dok je u istom vremenskom periodu u Austriji iznosio 5,2 na 1000 stanovnika, a u Srbiji 3,0 na 1000 stanovnika.

Grafikon 3. Obezbijedenost stanovništva doktorima medicine (sa i bez specijalizacije) na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori i u zemljama Evrope u 2017. godini

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <http://data.euro.who.int/hfadb> (*EU region-2014).

*isključujući Institut Igalo i AU Montefarm

Na osnovu statističkih serija podataka o ukupnom broju doktora medicine i ostalih zdravstvenih radnika više i srednje sprema određene su jednačine linearnog trenda skraćenim metodom za parne serije podataka.

Prema navedenoj dinamici i liniji trenda za sve ljekare $y=1421,64+46,19x$ (y -ljekari, x -godine perioda) u 2020.godini u Crnoj Gori trebalo bi da radi 1745, a 2022.godine 1837 ljekara (Plan ljudskih resursa 2013-2022).

Broj od 1837 doktora medicine za navedenu godinu (2022.g.) prognozirani navedenim trendom bio bi ostvaren sa 88, 34% od prosjeka u Evropskom regionu (ER).

Na osnovu linije trenda $y=3600,36-5,25x$ za sve ostale radnike više i srednje sprema u 2020.godini trebalo bi da radi 3568, a u 2022.godini 3554 radnika.

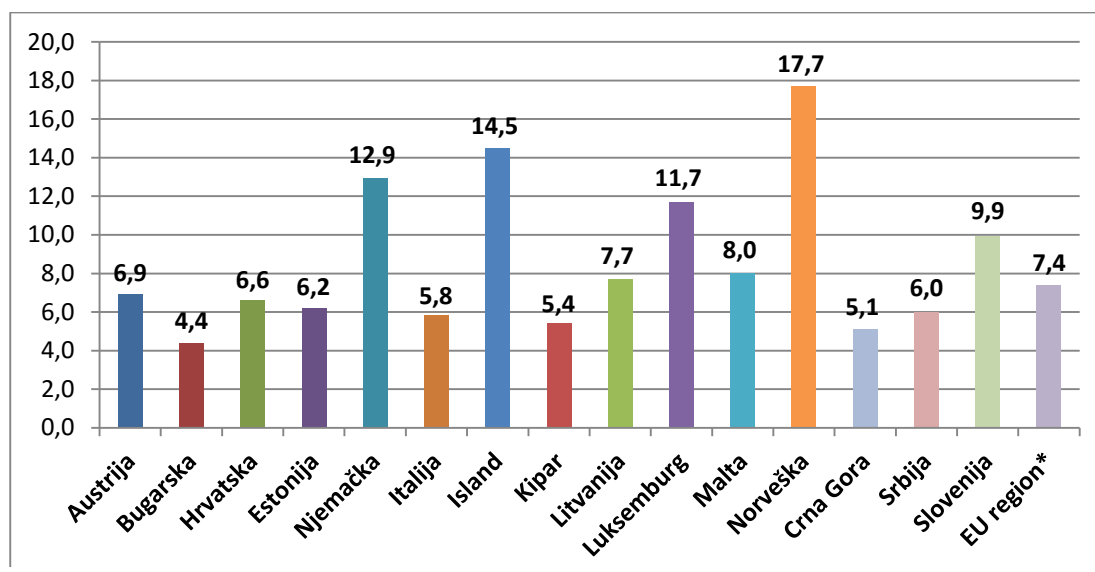
Slična zaključivanja, kao i za doktore medicine, mogu se izvesti za zdravstvene radnike više i srednje sprema. Za 2022. godinu planirana su 4932 radnika po stopi od 710 radnika na 100000 stanovnika. Prema navedenom trendu ekstrapolacijom za 2020 godinu trebalo bi da bude 3564 a za 2022 godinu trebalo bi da bude 3553 zdravstveni radnik, ili 72,04% od predviđenog plana. U toku analiziranog perioda broj radnika više i srednje sprema na 100000 stanovnika u Crnoj Gori kretao se od 540 do 605 ili prosječno 580 radnika po godini. Da su navedene stope radnika više i srednje sprema po stopama analiziranog perioda bile veće od planiranog broja 710 radnika na 100000 stanovnika, onda bi i procjena na osnovu navedenog linearnog trenda o broju navedenih radnika bila mnogo povoljnija. Razlika o nepodudarnosti, plana i prognoze od 27,94% između planiranog od 4932 i prognoziraniog broja od 3554 za 2022 godinu bila bi znatno manja, s obzirom da je prosječna stopa iz analiziranog perioda od 11 godina bila za 22,42% manja od planirane.

Stope za navedene države ukazuju da je broj doktora medicine u Crnoj Gori nedovoljan u odnosu na standard velikog broja zemalja Evropske Unije.

Ljudski resursi, koji se odnose na medicinske radnike više i srednje sprema, angažovane u procesu zdravstvene zaštite stanovništva Crne Gore u analiziranom periodu od 2008.g. do 2018.g. bilježe neznatan pad na 100.000 stanovnika, od 603,27 sa početka analiziranog perioda na 585,80 odnosno pad broja od 6,03 na 5,86 na 1000 stanovnika, na kraju analiziranog perioda.

U Evropskom regionu stopa iznosi 7,4 na 1.000 stanovnika u 2014.godini. U Crnoj Gori stopa na 1.000 stanovnika u 2017.godini je 5,1 na 1000 stanovnika, u istom periodu na Islandu je veličine reda 14,5, Sloveniji 9,9 i Srbiji 6,0 na 1.000 stanovnika. (Grafikon 4).

Grafikon 4. Obezbijedenost stanovništva medicinskim sestrama na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori i u zemljama Evrope u 2017. godini

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <http://data.euro.who.int/hfadb> (*EU region-2014).

Navedene stope o opterećenosti višeg i srednjeg medicinskog kadra u zemljama EU, pa i Evropskog regiona ukazuju da u Crnoj Gori postoji nedostatak medicinskog kadra više i srednje stručne spreme. Nedostatak navedenih ljudskih resursa u Crnoj Gori ukazuju da bi u narednom periodu trebalo preduzeti određene aktivnosti, prvenstveno finansijsku podršku zdravstvenog kadra u cilju njihovog povećanja, što je značajno i za kontinuirano unaprijeđenje kvaliteta zdravstvene zaštite stanovništva.

4.2. Ljudski resursi (zdravstveni radnici/saradnici) u vanbolničkim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori od 2008. do 2018. godine

U tabeli 5. je prikazan broj zdravstvenih radnika/saradnika sa visokom, višom i srednjom stručnom spremom, kao i broj radnika nemedicinske struke u vanbolničkoj zaštiti u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.godine.

Neznatne su razlike u broju zdravstvenog kadra po godinama posmatranog perioda, osim u kategoriji - ostali radnici sa visokom stručnom spremom, gdje se broj povećao od 59 u 2008. g. na 202, odnosno za 3,42 puta više u 2018 g. Uporednom analizom broja ljekara u 2018. godini u odnosu na 2008.godinu, utvrđuje se povećanje za 19,96% (od 639 na 764). Broj zdravstvenih radnika/saradnika sa visokom, višom i srednjom spremom smanjio se za 8,04% (od 1679 na 1534).

Procentni uporedni odnos svih zdravstvenih radnika/saradnika u vanbolničkim zdravstvenim djelatnostima od 2008. godine do 2018.godine* u Crnoj Gori, prikazan je u tabeli 6, odnosno na grafikonu 5.

Od 2318 zdravstvena radnika/saradnika vanbolničke zdravstvene djelatnosti u 2018.godini 1778 (76,71%) je radilo u domovinu zdravlja i zdravstvenim stanicama, 367 (15,83%) je radilo u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć i 173 (7,46%) je radilo u Institutu za javno zdravlje Crne Gore. Među 2318 zdravstvenih radnika/saradnicika bilo je 32,96% ljekara 8,71% ostalih zdravstvenih

radnika/saradnika sa visokom školskom spremom i 58,33% radnika sa višim i srednjim obrazovanjem.

Na osnovu jednačina linearnog trenda $y=641,36+14,18x$ za ljekare i $y=1389,63-16,48x$ za radnike više i srednje sprema u vanbolničkim djelatnostima, 2020.godine u Crnoj Gori se projektuje 741, a 2022 godine 769 ljekara. Odnos ostalih radnika više i srednje sprema trebao bi iznosio 1274:1241 za navedene godine.

Tabela. 5. Broj zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje sprema sa nemedicinskim kadrom u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008- 2018. godine

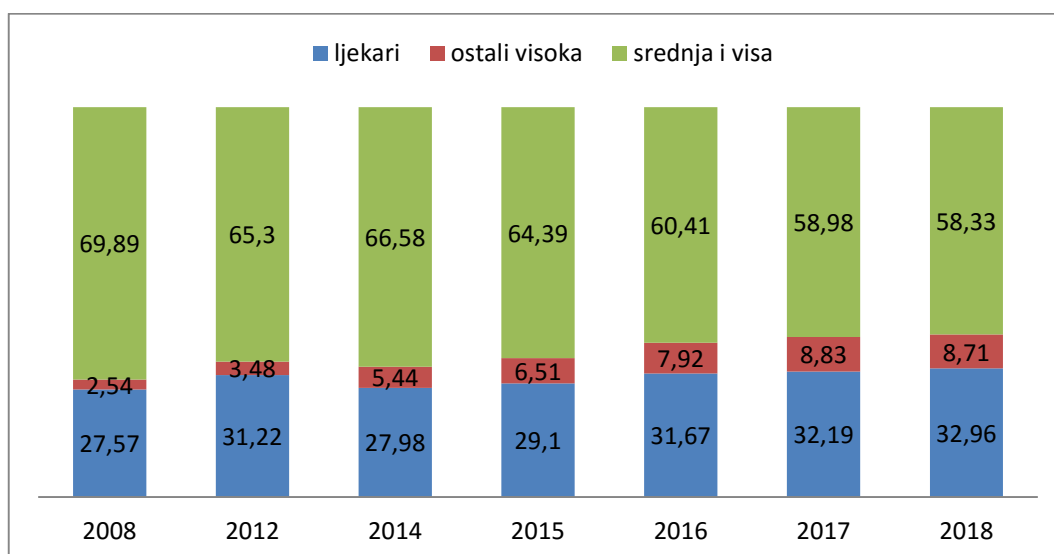
Godina	Ljekari	Ostali	Srednja i	Svega zdravstvenih radnika i saradnika	Nemedicinski radnici
		visoka sprema	viša sprema		
2008	639	59	1620	2318	669
2009	619	54	1580	2253	631
2010	589	47	1355	1991	464
2011	572	49	1272	1893	398
2012	565	63	1182	1810	384
2013	623	64	1372	2059	474
2014	617	120	1468	2205	485
2015	653	146	1445	2244	474
2016	692	173	1320	2185	448
2017	722	198	1323	2243	464
2018	764	202	1352	2318	474

*Tab. 6. Učešće (broj i %) zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje stručne sprema u vanbolničkim zdravstvenoj zaštiti od 2008.godine- 2018godine**

Ljudski resursi	2008	2012	2014	2015	2016	2017	2018
	%	%	%	%	%	%	%
Ljekari	27,57	31,22	27,98	29,10	31,67	32,19	32,96
Ostali sa visokom spremom	2,54	3,48	5,44	6,51	7,92	8,83	8,71
Srednja i viša sprema	69,89	65,30	66,58	64,39	60,41	68,98	58,33
Ukupno	2318	1810	2205	2244	2185	2243	2318

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008,2012,,2014, 2015, 2016, 2017 i 2018

Grafikon 5. Učešće (%) zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje stručne spreme u vanbolničkim zdravstvenoj zaštiti od 2008. godine- 2018godine*

Na osnovu distribucije broja ljekara po godinama* analiziranog perioda zaključuje se da se njihov broj mijenjao od 2008. do 2018.godine u vanbolničkim zdravstvenim djelatnostima. Od 2008.g. do 2012.g. njihov broj se smanjio za 13,10%, a od 2012 do 2018.g. povećao se za 35,22%. Ovo povećanje ukazuje da i Crna Gora u dolazećem periodu prati standard zadovoljenja potreba stanovništva određenim kategorijama zdravstvenih radnika/saradnika– posebno kada su u pitanju doktori medicine, što je trend u zemljama EU, čije su stope na 100.000 znatno veće nego u Crnoj Gori. Razlike u navedenim stopama prvenstveno su posljedica društveno ekonomskog razvoja i finansijske moći pojedinih evropskih država, u odnosu na Crnu Goru.

4.2.1. Odnos zdravstvenih radnika/saradnika prema broju nemedicinskih radnika i njihova opterećenost brojem stanovnika u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti u periodu od 2008.g. do 2018. godine

Kao što se mijenjao broj zdravstvenih radnika/saradnika u vanbolničkim djelatnostima u Crnoj Gori u toku desetogodišnjeg perioda, mijenjao se i broj nemedicinskih radnika (tab.5). Broj od 669 u 2008.g.smanjio se na 474 ili 41,14%, odnosno 1,41 puta u 2018.g.

Važni pokazatelji rada u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti su oni koji se odnose na opterećenost ljekara i zdravstvenih radnika više i srednje spreme sa brojem stanovnika. Takođe je važan i odnos broja zdravstvenih radnika srednje i više spreme na jednog ljekara, kao i broj nemedicinskih radnika na 100 medicinskih radnika.

Na osnovu distribucija datih u prethodnim tabelama o procijenjenom broju stanovnika, broju radnika u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti (medicinski, nemedicinski) u Crnoj Gori, po godinama od 2008. do 2018.g., u tabeli 7. dati su podaci o broju stanovnika na jednog ljekara, na zdravstvenog radnika srednje i više spreme, broja radnika srednje i više spreme na jednog ljekara, kao i broja nemedicinskih radnika na 100 zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika.

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008,2012,2013,2014, 2015, 2016 i 2017

Opterećenost zdravstvenih radnika visoke, više i srednje stručne spreme, kao i broj medicinskih radnika i saradnika više i srednje stručne spreme na jednog ljekara, u navedenom periodu, bio je neujednačen i nezadovoljavajući.

Broj nemedicinskih radnika u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti na 100 medicinskih radnika/saradnika je u periodu od 2008.g. do 2018g. opao sa 28,9 na 20,5. Reformom zdravstvene zaštite se u narednom periodu očekuje dalje smanjenje broja nemedicinskih radnika.

To je jedan od ciljeva zdravstvene politike i sprovođenja reforme primarne zdravstvene zaštite, u skladu sa usvojenim Master planom razvoja zdravstva od 2015 – 2020.godine, kao i usvojenog dokumenta od Vlade “Zdravstvena politika do 2020.g.” vezano za razvoj cjelokupnog sistema zdravstvene zaštite u Crnoj Gori do 2020.godine.

Tabela 7. Obezbjedenost stanovništva zdravstvenim radnicima/saradnicima, broj radnika više i srednje stručne spreme na ljekara, i odnos medicinskih i nemedicinskih radnika u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti Crne Gore po godinama od 2008. do 2018 god.

Godina	Stanovnika na		Radnika srednje i više spreme na ljekara	Broj nemedicinskih radnika na 100 medicinskih radnika/saradnika
	ljekara	radnika više i srednje spreme		
2008	966	381	2,54	28,9
2009	999	391	2,55	28,0
2010	1052	457	2,30	23,3
2011	1085	488	2,22	21,0
2012	1101	526	2,09	21,2
2013	997	453	2,20	23,0
2014	1008	424	2,38	22,0
2015	953	431	2,21	21,1
2016	899	471	1,91	20,5
2017	862	470	1,83	20,7
2018	814	460	1,77	20,5

Racionalizacijom rada zdravstvenih ustanova, a u skladu sa planiranim finansijskim resursima, potrebno je obezbjediti veća efikasnost i produktivnost primarne zdravstvene zaštite u Crnoj Gori. Planiranje zdravstvene zaštite se takođe ostvaruje kroz prioritete programskih ciljeva, kako u vanbolničkim tako i u bolničkim zdravstvenim djelatnostima. U javnim zdravstvenim ustanovama primarne zdravstvene zaštite (dom zdravlja, zdravstvena stanica) na području Crne Gore, timovi izabranog doktora (specijalisti porodične, opšte medicine, pedijatrije, ginekologije i dr.) i specijalisti u Centrima za podršku, predviđeni odgovarajućim kadrovskim standardima i normativima. su glavni oslonac za zadovoljenje zdravstvenih potreba stanovnika Crne Gore.

Od 436 ljekara različitih specijalnosti u vanbolničkim zdravstvenim ustanovama (DZ, ZS) je radilo 378 ili 86,70% od ukupnog broja, u Institutu za javno zdravlje 42 ili 9,63% i u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć Crne Gore 16 ili 3,67%. Broj stanovnika na jednog ljekara specijalistu u domovima zdravlja i zdravstvenim stanicama, po opštinama u 2018.g., je bio vrlo neujednačen. U Plužinama, u 2018.g. je bilo 2688 stanovnika, Nikšiću 2049, Danilovgradu 1826, Podgorici 1958,

Kolašinu 1850, Beranama sa Petnjicom 1103, Bijelom Polju 1529 itd. Najmanje stanovnika na jednog specijalistu je registrovano u Plavu sa Gusinjem – 891. Navedeno ukazuje na nejednaku dostupnost resursima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti stanovništva određenog broja opština, odnosno nemogućnost da im se pravovremeno pruže određene specijalističke zdravstvene usluge.

4.3. Ljudski resursi (zdravstveni radnici/saradnici) u bolničkim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.godine

U tabeli 8. je prikazan broj zdravstvenih radnika/saradnika sa visokom, višom i srednjom stručnom spremom, kao i broj nemedicinskih radnika u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u Crnoj Gori od 2008g. do 2018.godine.

Tabela 8. Broj zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje spreme sa nemedicinskim kadrom u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008- 2018. godine

Godina	Ljekari	Ostali	Srednja i	Svega zdravstvenih radnika i saradnika	Nemedicinski radnici
		visoka sprema	viša sprema		
2008	671	89	2102	2862	1054
2009	690	95	2162	2947	1061
2010	686	56	2194	2936	1038
2011	686	57	2193	2936	1066
2012	710	177	2176	3063	1063
2013	724	164	2331	3219	1113
2014	752	252	2261	3265	1108
2015	837	287	2210	3334	1062
2016	924	352	2173	3449	1018
2017	937	380	2223	3540	1045
2018	966	414	2293	3673	1138

U vanbolničkim i bolničkim djelatnostima u Crnoj Gori broj zdravstvenih radnika/saradnika se od 2008.g. do 2018. godine od 2862 radnika u 2008.g. povećao na 3673, odnosno za 811 ili 28,37% u 2018. godini.

Od navedenog broja (tabela 9.) u strukturi svih zdravstvenih radnika i saradnika u 2008.g. broj ljekara je bio 23,45%, a u 2018.g. 26,30%, odnosno 2,85% više nego na početku analiziranog perioda.

Broj ostalih zdravstvenih radnika/saradnika sa visokom spremom, od 89 u 2008.godini se povećao na 414 ili 4,65 puta više nego u 2018.g. Broj radnika više i srednje spreme se povećao od 2102 u 2008.g. na 2293 ili za 9,09% u 2018.g.

U strukturi svih zdravstvenih kadrova u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti broj zdravstvenih radnika sa srednjom i višom spremom smanjio se od 73,44% u 2008.g. na 62,43% u 2018. godini, odnosno 11,01%.

Od 3673 zdravstvena radnika/saradnika u bolničkim zdravstvenim djelatnostima u 2018.g. 1816 (49,44%) je radilo u KCCG, 1464 (39,86%) opštim bolnicama (Bar, Berane, Bijelo Polje, Kotor, Nikšić, Pljevlja, Cetinje), 318 (8,66%) u specijalnim bolnicama (Brezovik, Dobrota, Risan) i 75

(2,04%) u Zavodu za transfuziju krvi Crne Gore. Od navedenog broja 966(26,30%) su ljekari, 414 (11,27%) su ostali zdravstveni radnici/saradnici sa visokom stručnom spremom, a 2293 (62,43%) su zdravstveni radnici sa višim i srednjim obrazovanjem.

Na osnovu jednačina linearnog trenda $y=780,28+32,01x$ za ljekare i $y=2210,73+11,23x$ za radnike više i srednje sprema u bolničkim djelatnostima 2020. godine u Crnoj Gori se projektuje radi 1004 ljekara, a 2022. godine 1068. Za ostale radnike više i srednje sprema očekivani odnos iznosi 2290:2312 za navedene godine.

*Tabela 9. Učešće (broj i %) zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje stručne sprema u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008. g. do 2018. godine**

Kadrovi	% učešća						
	2008	2012	2014	2015	2016	2017	2018
Ljekari	23,45	23,18	23,03	25,10	26,79	26,47	26,30
Ostali visoka sprema	3,11	5,78	7,72	8,61	10,21	10,73	11,27
Srednja i viša sprema	73,44	71,04	69,25	66,29	63,00	62,80	62,43
Ukupno %	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Br.	2862	3063	3265	3334	3449	3540	3673

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008, 2012., 2014, 2015, 2016, 2017 i 2018

Na osnovu podataka iz tabele 4. broj zdravstvenih radnika više i srednje sprema, u strukturi svih zdravstvenih resursa vanbolničkih i bolničkih djelatnosti, smanjio se od 73,97% u 2008.g. na 67,81%, odnosno za 6,16% u 2018.g. U vanbolničkim djelatnostima broj ljekara se povećao od 639 na 764 ili za 19,56% u 2018.g., u odnosu na 2008.g., a u bolničkim službama, u istom period, se povećao od 671 na 966 ili za 43,9%.

4.3.1. Odnos zdravstvenih radnika/saradnika prema broju nemedicinskih radnika i njihova opterećenost brojem stanovnika u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u periodu od 2008. do 2018. godine

Značajan pokazatelj rada bolničke zdravstvene zaštite je opterećenost zdravstvenog kadra brojem stanovnika određenog područja. Bitan je i broj zdravstvenih radnika više i srednje stručne sprema na jednog ljekara, odnosno proporcija između te dvije vrijednosti. U planiranju bolničke zdravstvene zaštite važan je pokazatelj zastupljenosti nemedicinskih radnika na 100 medicinskih. Naprijed navedene brojne vrijednosti za godine posmatranog perioda o opterećenosti date su u tabeli.10.

Tabela 10. Obezbjedenost stanovništva zdravstvenim radnicima/saradnicima, broj radnika više i srednje stručne spreme na ljekara, i odnos medicinskih i nemedicinskih radnika u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti Crne Gore po godinama od 2008 do 2018 god.

Godina	Stanovnika na		Radnika srednje i više spreme na ljekara	Broj nemedicinskih radnika na 100 medicinskih radnika/saradnika
	Ljekara	Radnika srednje i više spreme		
2008	919	294	3,13	36,8
2009	896	286	3,13	36,0
2010	903	282	3,20	35,4
2011	905	283	3,20	36,3
2012	873	285	3,06	34,7
2013	858	267	3,22	34,6
2014	827	275	3,01	33,9
2015	743	282	2,64	31,9
2016	674	286	2,35	29,5
2017	664	277	2,39	29,4
2018	644	271	2,37	31,0

Indikatori obezbjedenosti stanovništva zdravstvenim radnicima/saradnicima su nezadovoljavajući. Broj radnika više i srednje stručne spreme na jednog ljekara znatno je veći u bolničkoj nego u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti, što je s obzirom na kompleksnost bolničke djelatnosti i broja bolničkih postelja realna potreba, koja se planira na osnovu normativa o kadru i broju standardnih postelja u opštim i specijalnim bolničkim ustanovama.

Međutim, broj nemedicinskih radnika na 100 medicinskih je i dalje visok. U analiziranom periodu se kretao se od 29 do 37.

U narednom periodu kroz reformu sistema sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite, očekuje se dalje smanjenje broja nemedicinskih radnika na 100 medicinskih, znatno ispod 30. Nemedicinski kadar je takođe neophodan za optimalno funkcionisanje u djelatnostima sistema zdravstvene zaštite, ali je uloga medicinskih radnika/saradnika evidentno dominantna, samim tim je neophodno posebno analizirati zastupljenost i potrebe za nemedicinskim kadrom. U bolničkim ustanovama broj nemedicinskih radnika uvijek je znatno veći nego u vanbolničkim, zbog karaktera bolničke djelatnosti.

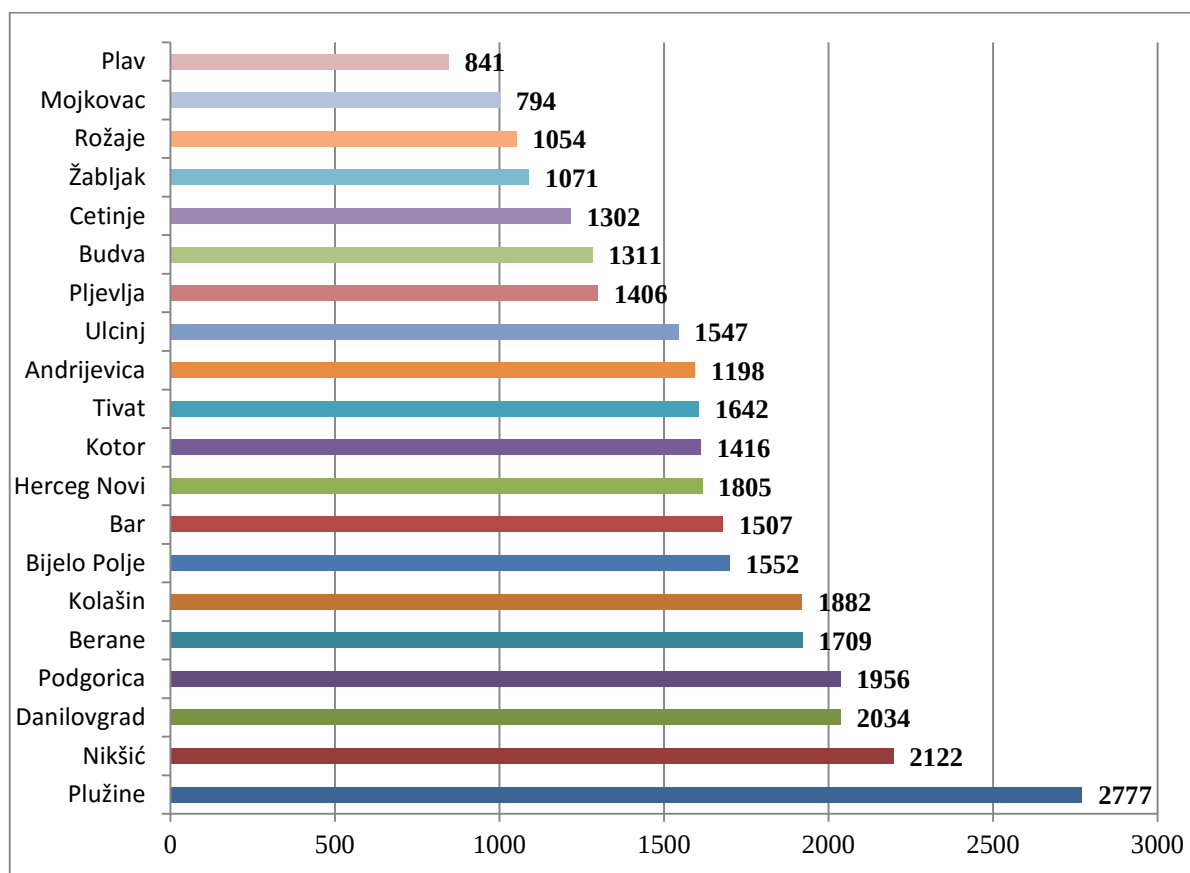
4.4. Ljudski resursi (zdravstveni radnici/saradnici) u vanbolničkim i bolničkim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori od 2008.g. do 2018.godine

Pri planiranju ljudskih resursa potrebno je voditi računa o zastupljenosti adekvatnog broja specijalista/subspecijalista, optimalnog za zadovoljenje zdravstvenih potreba stanovništva, na odgovarajućem nivou zdravstvene zaštite (primarnom, sekundarnom i tercijarnom). Infrastruktura određenog geografskog područja jedinstvenog javnozdravstvenog regiona Crne Gore, odnosno saobraćajna dostupnost kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima je od suštinske važnosti u

procesu planiranja ljudskih resursa u sistema zdravstvene zaštite kako bi se stanovništvu obezbjedila bolja dostupnost zdravstvenim resursima.

Navedeni pokazatelji o broju stanovnika na jednog ljekara specijalistu na primarnom nivou zdravstvene zaštite, po opštinama, ukazuju da dostupnost zdravstvene zaštite stanovništva nije adekvatna i u skladu sa strategijama i preporukama SZO (grafikon 6.). Neravnomjerna raspoređenost specijalističkog kadra, na primarnom nivou, ne može da obezbjedi kvalitetnu i efikasnu zdravstvenu zaštitu u jedinstvenom zdravstvenom regionu Crne Gore, s obzirom na veliku disperziju stanovnika na jednog ljekara, po opštinama – od 841 stanovnika u Plavu sa Gusinjem do 2777 stanovnika u Opštini Plužine.

Grafikon 6. Broj stanovnika na jednog ljekara specijalistu po opštinama u Crnoj Gori u 2017. godini

Na osnovu broja zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje stručne spreme (tabela 4.) i njihove raspodjele (tabela 5. i tabela 8.) za potrebe zdravstvene zaštite u periodu od 2008.g. do 2018.g. određena je (tabela 11.) zastupljenost ljekara i ostalih radnika više i srednje stručne spreme u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti za područje Crne Gore, izražena u procentima (%).

U vanbolničkim djelatnostima broj ljekara se smanjio za 5,26%, a radnika više i srednje stručne spreme za 6,43%, u period od 2008. do 2018.g.

Broj ljekara u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u jedinstvenom zdravstvenom regionu Crne Gore je 2008. godine bio 51,22%, dok ih je u 2018. godini bilo 55,84% ili 4,62% više nego na početku analiziranog perioda.

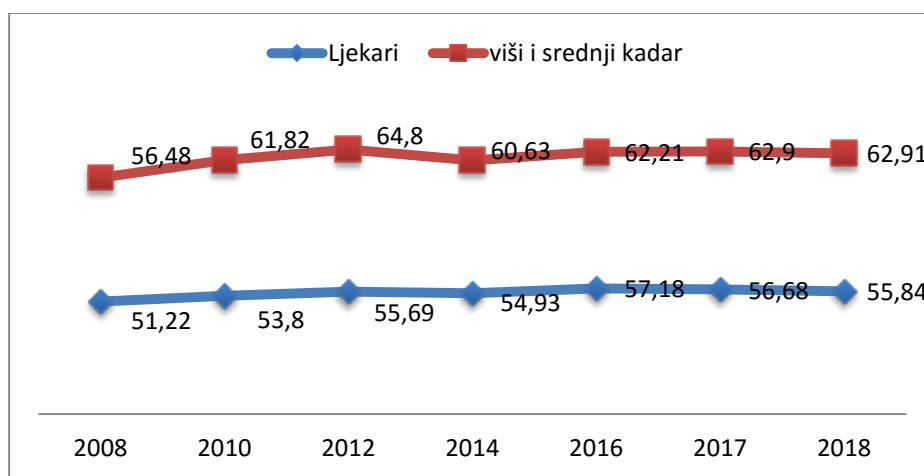
Zastupljenost višeg i srednjeg kadra u bolničkim djelatnostima je znatno veća nego u vanbolničkim u analiziranom periodu. U 2008.g. navedenog kadra u bolničkim djelatnostima bilo je 56,48%, a u

2018. godini 62,91% ili 6,43% više nego na početku perioda. Porast ljudskih resursa u bolničkim djelatnostima Crne Gore, za navedene godine, prikazan je na grafikona 7. Date su samo dvije statističke distribucije serije podataka o broju ljekara i radnika više i srednje stručne spreme, kako bi se lakše sagledala njihova procentualna zastupljenost u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti.

Tabela 11. Učešće (broj i %) zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje stručne spreme u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008. godine- 2018godine

Godine	Broj ljekara	Broj radnika više i srednje spreme	% zastupljenost			
			Ljekara		Radnika više i srednje spreme	
			Vanbolnička	Bolnička	Vanbolnička	Bolnička
			zaštita	zaštita	zaštita	zaštita
2008	1310	3722	48,78	51,22	43,52	56,48
2009	1309	3742	47,29	52,71	42,22	57,78
2010	1275	3546	56,20	53,80	38,18	61,82
2011	1258	3465	45,47	54,53	36,71	63,29
2012	1275	3358	44,31	55,69	35,20	64,80
2013	1347	3703	46,25	53,75	37,05	62,95
2014	1369	3729	45,07	54,93	39,37	60,63
2015	1490	3655	43,83	56,17	39,54	60,46
2016	1616	3493	42,82	57,18	37,79	62,21
2017	1659	3546	43,52	56,68	37,10	62,90
2018	1730	3645	44,16	55,84	37,09	62,91

Grafikon 7. Učešće (%) zdravstvenih radnika/saradnika visoke, više i srednje stručne spreme u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008.godine- 2018godine*

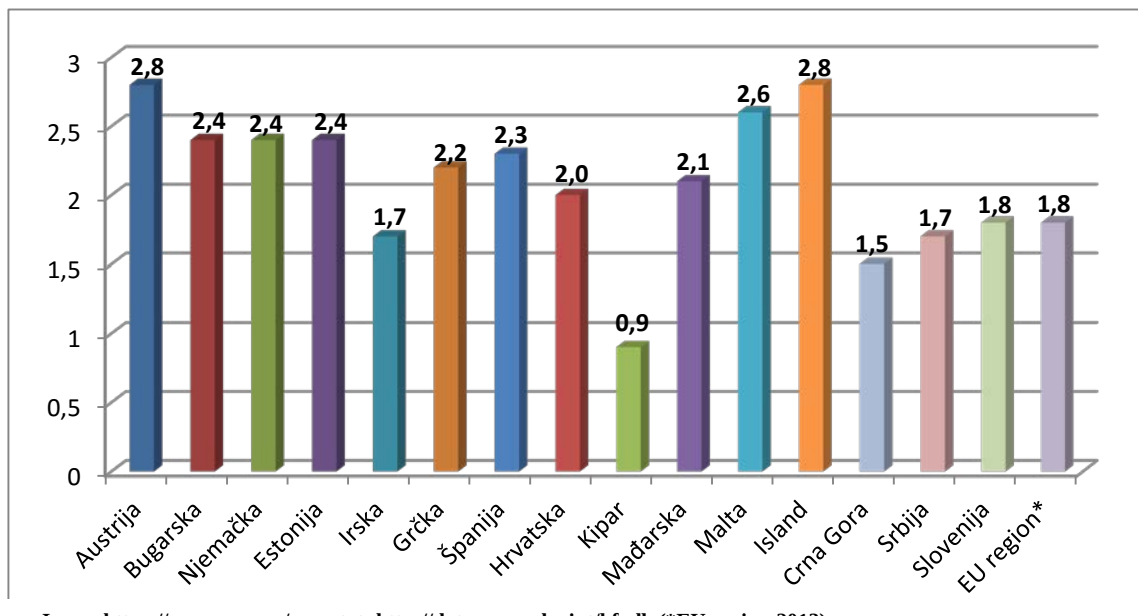

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008,2010,,2012, 2014, 2016, 2017 i 2018

Prema raspoloživim podacima za medicinske radnike srednje i više stručne spreme u bolničkim službama 2011.g. u Srbiji je 64,32% radilo u stacionarnoj djelatnosti, u Moldaviji 40,84% Islandu 64,8%, Irskoj 41,94%, Monaku 84,92%, a u 2010.g. u Hrvatskoj 65,72%, Sloveniji 53,83%, Bugarskoj 67,24%, Njemačkoj 69,12%, Mađarskoj 54,76%, Estoniji 73,12%, Letoniji 63,85%, Rumuniji 50,94%, Moldaviji 42,39%, Portugaliji 59,26% (SZO).

Broj ljekara u bolničkim djelatnostima, pruža mogućnost da se isti upoređi sa zemljama EU i regiona (grafikon 8.).

Grafikon 8. Obezbjedenost stanovništva doktorima medicine u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori i u zemljama Evrope u 2017. godini

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <http://data.euro.who.int/hfadb> (*EU region-2013).

Stopa doktora medicine, specijalista/specijalizanata u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti na 1000 stanovnika je u Crnoj Gori u 2017.godini bila među najnižim u Evropi, i iznosila je 1,5. U Austriji obezbjeđenost doktorima medicine specijalistima/specijalizantima u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti na 1000 u 2017.godini je iznosila 2,8, u istom periodu je u Bugarskoj iznosila 2,4, u Sloveniji 1,8, a u Srbiji 1,7. Stopa na 1000 stanovnika u Evropskom region (ER), po zadnjim dostupnim podacima (SZO, 2013.godine) iznosila je 1,8 (grafikon 8).

U tabeli 11a data je zastupljenost zdravstvenog kadra u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u Crnoj Gori za neke godine* od 2001.g. do 2018.g., izražena u procentima (%).

Tabela. 11a. Zastupljenost (broj i %) zdravstvenih radnika visoke, više i srednje stručne spreme u vanbolničkoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u Crnoj Gori za godine* od 2001-2018.g.

Godina	Broj		% zastupljenost			
	Ljekara	Radnika više i srednje spreme	Ljekari		Radnici više i srednje spreme	
			Vanbolnička zaštita	Bolnička zaštita	Vanbolnička zaštita	Bolnička zaštita
2001	1127	3651	53,06	46,94	46,95	53,05
2005	1203	3879	48,46	51,54	47,15	52,85
2009	1309	3742	47,29	52,71	42,22	57,98
2013	1347	3703	46,25	53,75	37,05	62,95
2017	1659	3546	43,52	56,48	37,10	62,90
2018	1730	3645	44,16	55,84	37,09	62,91

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2001,2005,2009,2013, 2017 i 2018

Ukupni broj ljekara u Crnoj Gori se povećao za 53,50% od 2001 do 2018. Od toga je povećanje u vanbolničkim djelatnostima iznosilo 27,76%, a u bolničkim 82,61%, u vremenskom trajanju od 18

godina. Ukupni broj ostalih zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme se smanjio za 2,11%, od čega je smanjenje u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti iznosilo 19,82%, a u bolničkoj je bilo povećanja za 15,80%. Odnos ljekara u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti u posmatranom periodu je iznosio 53,06%:44,16%, registrovano smanjenje je 8,90%. U bolničkoj zdravstvenoj zaštiti odnos za ljekara je 46,94%:55,84%, odnosno povećanje iznosi 8,90%.

Za navedeni period broj radnika više i srednje spreme smanjio se u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti za 9,86%, a povećao se u bolničkoj za 9,86%. Smanjenje u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti prvenstveno je posljedica reorganizacije stomatološke zdravstvene zaštite reformom primarne zdravstvene zaštite u Crnoj Gori poslije 2005.g.

4.5 Doktori medicine-bez specijalizacije, na specijalizaciji (specijalizanti) i specijalisti

Navažnji nosioci sistema zdravstvene zaštite stanovništva su doktori medicine. U posmatranim periodima, iz navedenog razloga, posebno je važno analizirati zastupljenost različitih specijalista, kao i onih koji prolaze proces specijalističke edukacije, uz broj onih koji su završili osnovne studije medicine. Zastupljenost ljekara po godinama* od 2008.g. do 2018.godine za navedene kategorije prikazana je na tabeli 12.

Broj ljekara u Crnoj Gori u odnosu na 2008.godinu, u 2018.godini se povećao od 1310 na 1730, odnosno za 420 ili 32%.

*Tabela 12. Zastupljenost (broj i %) doktora medicine, po kategorijama u Crnoj Gori od 2008- 2018.godine**

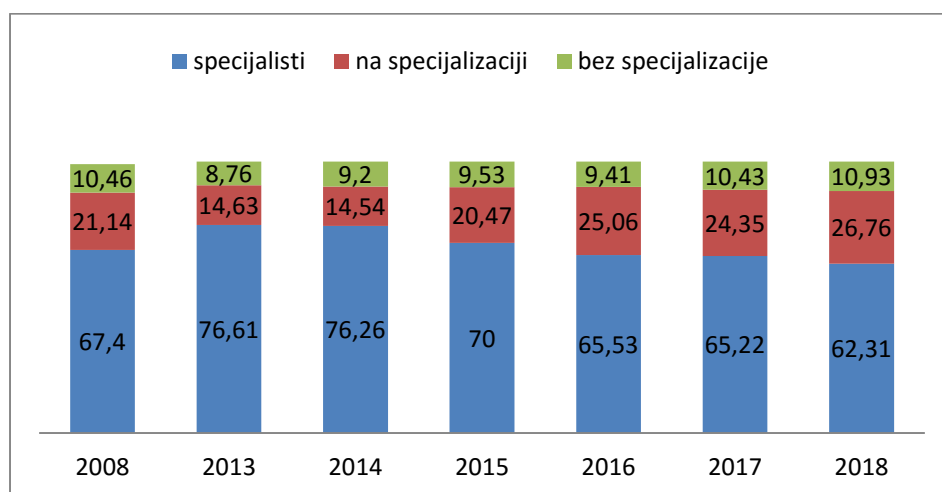
Doktori medicine	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	%	%	%	%	%	%	%
Specijalisti	68,40	76,61	76,26	70,00	65,53	65,22	62,31
Na specijalizaciji	21,14	14,63	14,54	20,47	25,06	24,35	26,76
Bez specijalizacije	10,46	8,76	9,20	9,53	9,41	10,43	10,93
UKUPNO							
%	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
broj	1310	1347	1369	1490	1616	1659	1730

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008 ,2013,2014, 2015, 2016 i 2017 i 2018.

Broj ljekara specijalista u odnosu na 2008.g., povećao se od 896 na 1078, odnosno za 186 ili 20,31% u 2018 godini, a ljekara na specijalizaciji sa 277 na 463 ili za 67,15%. Broj ljekara – doktora medicine porastao je od 137 na 189 ili 37,96%.

Zastupljenost ljekara po godinama* analiziranog perioda od 2008. godine do 2018. godine u Crnoj Gori prema kategorijama prikazan je na grafikonu 9.

Grafikon 9. Zastupljenost (%) doktora medicine, bez specijalizacije, na specijalizaciji i specijalista u Crnoj Gori od 2008 - 2018.godine*

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008, 2013, 2014, 2015, 2016 i 2017 i 2018.

U tabeli 13. dati su uporedni podaci (%) o broju ljekara (bez/sa specijalizacijom i na specijalizaciji) u vanbolničkim i bolničkim djelatnostima Crne Gore u 2008.g. do 2018. godine*.

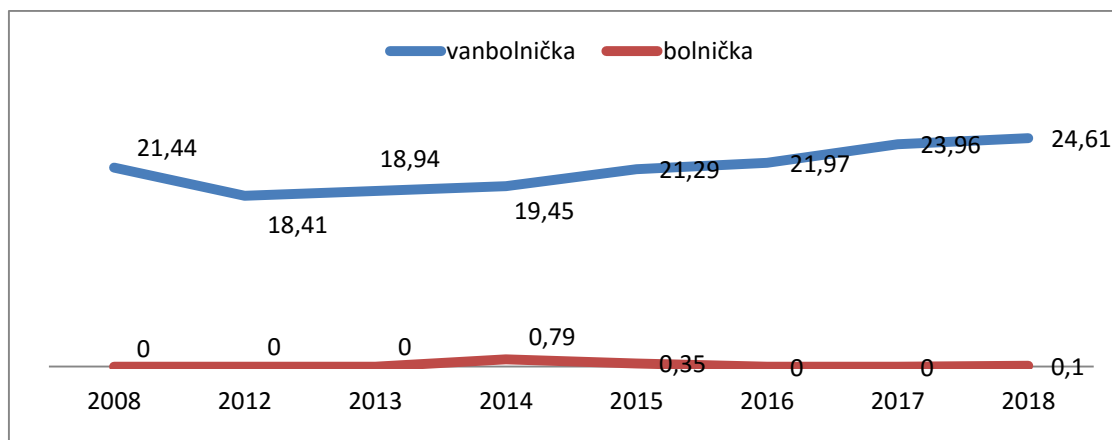
Tabela 13. Zastupljenost (broj i %) doktora medicine, bez specijalizacije, na specijalizaciji i specijalista u Crnoj Gori od 2008 - 2017.godine*

Ljekari	Vanbolničke djelatnosti					Bolničke djelatnosti				
	Godine					Godine				
	2008	2012	2015	2017	2018	2008	2012	2015	2017	2018
Specijalisti	63,38	68,67	63,70	60,39	57,07	73,17	80,70	74,91	68,94	66,46
Na specijalizaciji	15,18	12,92	15,01	15,65	18,32	26,83	19,30	24,73	31,06	33,44
Bez specijalizacije	21,44	18,41	21,29	23,96	24,61	-	-	0,36	-	0,10
UKUPNO										
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
broj	639	565	653	722	764	671	710	837	937	966

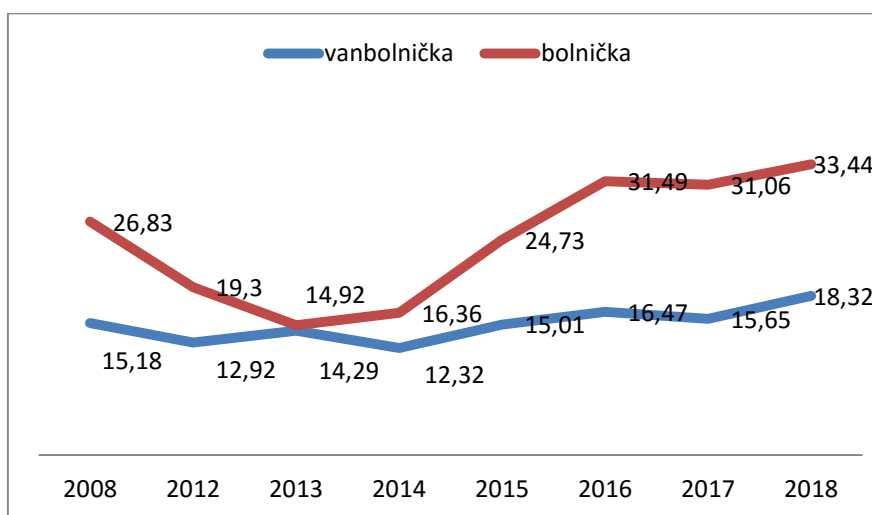
*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008, 2012, 2015, 2016 i 2017 i 2018.

Zastupljenost navedenih katagorija doktora medicine (bez specijalizacije, na specijalizaciji i specijalista) po navedenim godinama prikazana je na grafikonu 10a, 10b i 10c.

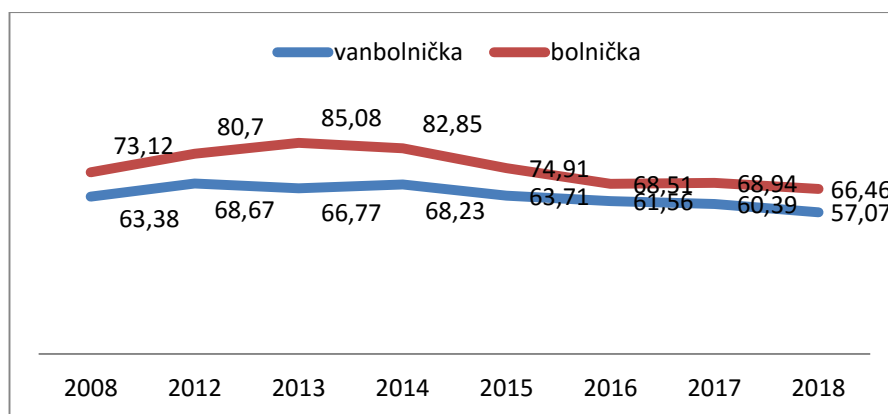
Grafikon 10c. Zastupljenost (%) doktora medicine bez specijalizacije u vanbolničkoj i bolničkoj zaštiti Crne Gore od 2008 - 2018.godine*

Grafikon 10b. Zastupljenost (%) doktora medicine na specijalizaciji u vanbolničkoj i bolničkoj zaštiti Crne Gore od 2008 - 2018.godine*

Grafikon 10a. Zastupljenost (%) doktora medicine specijalista u vanbolničkoj i bolničkoj zaštiti Crne Gore od 2008 - 2018.godine*

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008,2012,2013,2014, 2015, 2016 ,2017 i 2018.

4.5.1. Distribucija doktora medicine-bez specijalizacije, na specijalizaciji (specijalizanata) i specijalista u vanbolničkim i bolničkim službama u Crnoj Gori od 2008-2018.g.

U tabeli 14 date su distribucije doktora medicine-bez specijalizacije, na specijalizaciji (specijalizanata) i specijalista u vanbolničkim i bolničkim djelatnostima od 2008-2018 g. u Crnoj Gori.

Tabela 14. Distribucija (broj) doktora medicine, po kategorijama u vanbolničkim i bolničkim djelatnostima u Crnoj Gori od 2008-2018.g.

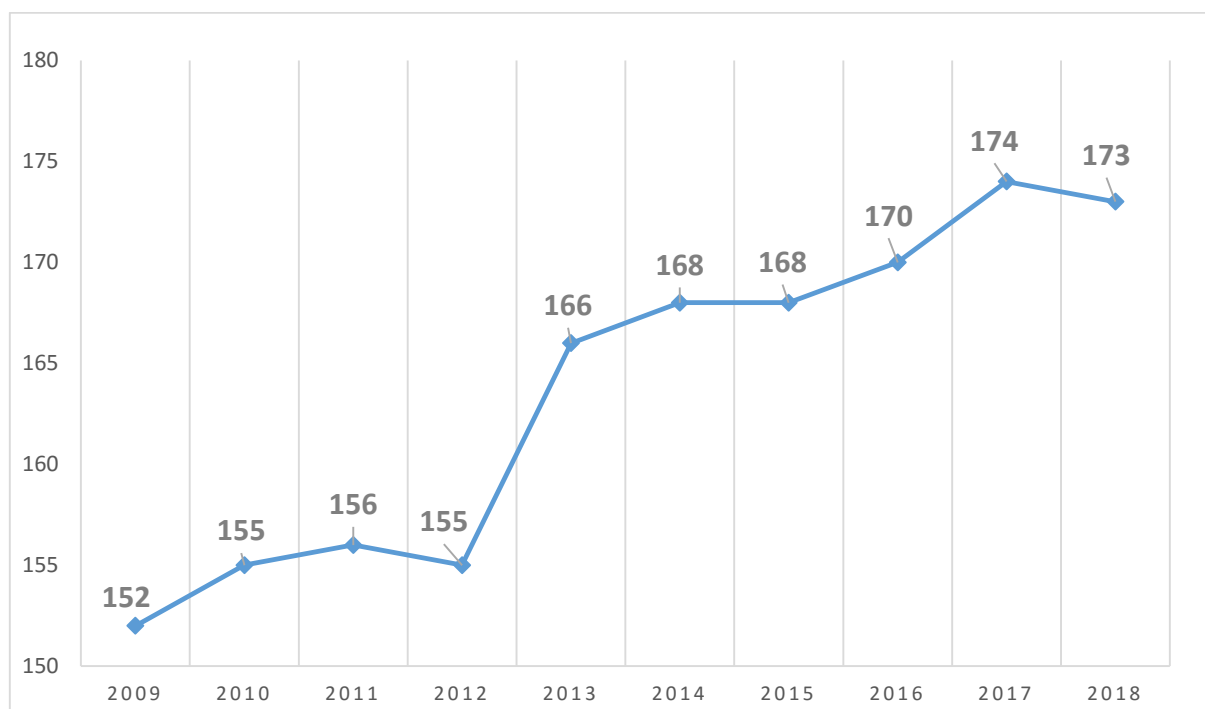
Godine	Specijalisti		Na specijalizaciji		Bez specijalizacije		Svega doktora medicine	
	Van.bol	Bolnička	Van.bol	Bolnička	Van.bol	Bolnička	Van.bol	Bolnička
2008	405	491	97	180	137	-	639	671
2009	413	526	99	164	107	-	619	690
2010	411	547	93	131	85	8	589	686
2011	402	564	77	120	93	2	572	686
2012	388	573	73	137	104	-	565	710
2013	416	616	89	108	118	-	623	724
2014	421	623	76	123	120	6	617	752
2015	416	627	98	207	139	3	653	837
2016	426	633	114	291	152	-	692	924
2017	436	646	113	291	173	-	722	937
2018	436	642	140	323	188	1	764	966

U vanbolničkim djelatnostima postoje neznatne promjene u broju sve tri kategorije ljekara od 2008-2018.g.

U bolničkim djelatnostima broj ljekara specijalista se uvećao od 2008. do 2018.g. za 151, odnosno za 30,75%. Broj ljekara specijalista u bolničkim djelatnostima se uvećavao u kontinuitetu, po godinama analiziranog perioda. Broj ljekara na specijalizaciji se smanjio za 57 ili 46,34% od 2008. do 2014.g., odnosno povećao u 2018.godini za 143, odnosno za 79,44%.

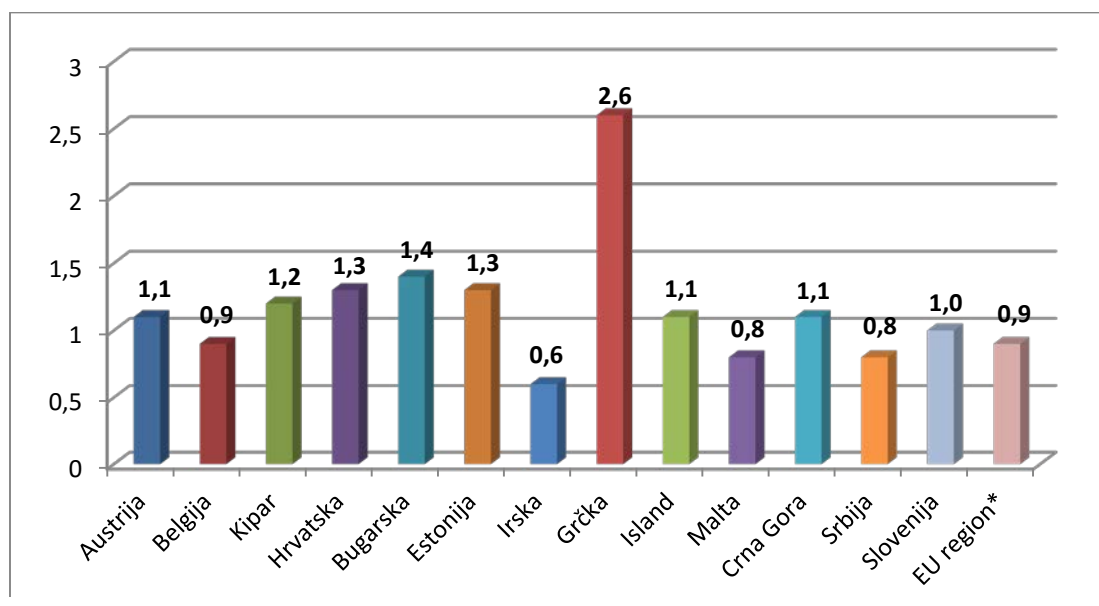
Na osnovu distribucije broja ljekara specijalista u periodu od 2008-2018.g. (tabela 14.) i procjenjenog broja stanovnika Crne Gore, procijenjen je broj ljekara specijalista na 100000 stanovnika (grafikon 11.).

Grafikon 11. Distribucija (broj) doktora medicine- specijalista na 100.000 stanovnika u Crnoj Gori u periodu 2008-2018.godine

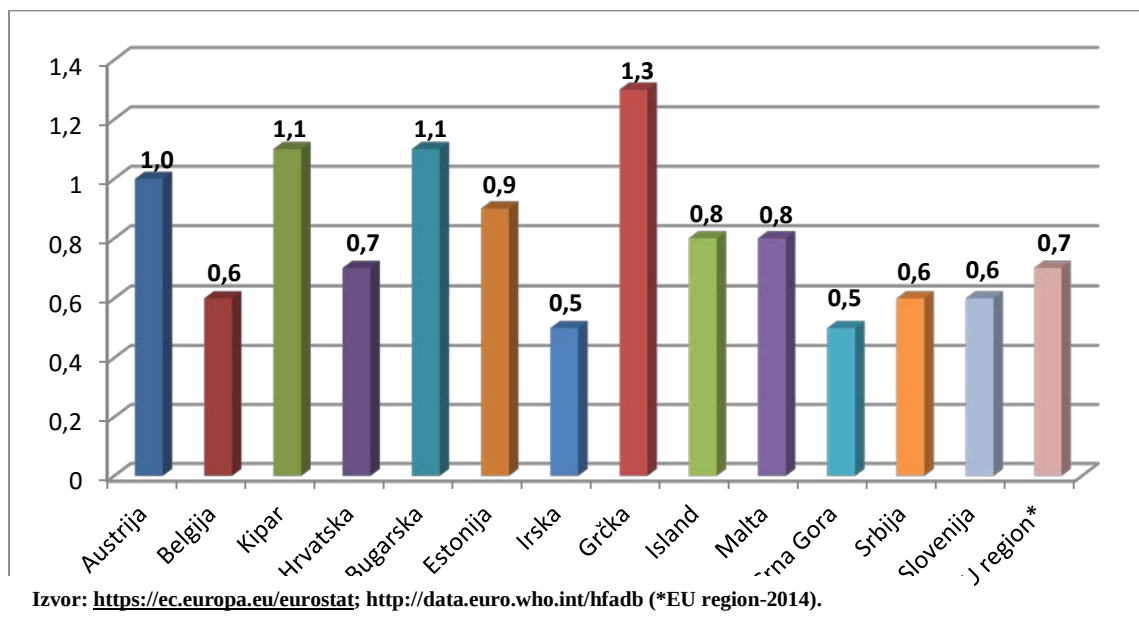
Jedan od indikatora za planiranje ljudskih resursa je obezbjeđenost stanovništva doktorima medicine- specijalistima/specijalizantima (isključujući specijaliste/specijalizante hirurgije, ginekologije i akušerstva, pedijatrije, psihijatrije, i opšte medicine), kao i obezbijedenost stanovništva doktorima medicine, specijalistima/specijalizantima hirurških grana na 100.000 stanovnika. Prvi indikator čine sljedeće grupe specijalnosti/subspecijalnosti: interna medicina (uključujući i subspecijalnosti), onkologija, pneumoftiziologija, neurologija, otorinolaringologija, radiologija, infektologija, dermatologija, mikrobiologija, biohemija, klinička imunologija, patologija, medicina rada. Drugi indikator čine sljedeće grupe specijalnosti: opšta hirurgija (sa subspecijalizacijama), neurohirurgija, plastična hirurgija, ortopedija, oftalmologija, urologija, maksilofacijalna hirurgija, urgentna medicina, anestezija. U Crnoj Gori je obezbjeđenost stanovništva doktorima medicine- specijalistima/specijalizantima (isključujući specijaliste/specijalizante hirurgije, ginekologije i akušerstva, pedijatrije, psihijatrije, i opšte medicine) u 2017. godini na 1000 stanovnika iznosila 1,1, dok je u Grčkoj u istom periodu iznosila 2,6, u Sloveniji 1,0 i Srbiji 0,8 na 1000 stanovnika. Prosjek u Evropskom regionu, po zadnjim dostupnim podacima (SZO, 2014.godina) iznosi 0,9 (grafikon 12).

Grafikon 12. Obezbijeđenost stanovništva doktorima medicine-specijalistima/specijalizantima (isključujući specijaliste/specijalizante hirurgije, ginekologije i akušerstva, pedijatrije, psihijatrije i opšte medicine) na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori i u zemljama Evrope u 2017. godini

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <http://data.euro.who.int/hfadb> (*EU region-2014).

Grafikon 13. Obezbijeđenost stanovništva doktorima medicine, specijalistima/ specijalizantima hirurških grana na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori i u zemljama Evrope u 2017. godini

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <http://data.euro.who.int/hfadb> (*EU region-2014).

Stopa doktora medicine, specijalista/specijalizanata hirurških grana na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori u 2017.godini je bila među najnižim u Evropi i iznosila je 0,5. U Grčkoj obezbijeđenost doktorima medicine specijalistima/specijalizantima hirurških grana u 2017.godini je iznosila 1,3, u istom periodu je u Sloveniji iznosila 0,6 a u Srbiji imala istovjetnu vrijednost od 0,6.. Prosjek u Evropskom regionu (ER), po zadnjim dostupnim podacima (SZO, 2014.godine) iznosio je 0,7 (grafikon 13).

Broj ljekara specijalista/specijalizanata navedenih kategorija u Crnoj Gori na hiljadu stanovnika u odnosu na podatke o broju specijalista/specijalizanata u zemljama Evropskog regiona je nezadovoljavajući. Prisutna je i vrlo nepovoljna starosna struktura, više od 22,35% je starosne dobi od 55 i više godina u 2015 godini, a u 2018.godini više od 26,13%.

U narednom periodu potrebno je kontinuirano povećavati broj ljekara na specijalizaciji, odnosno preduzimati pravovremene mjere i aktivnosti, vodeći računa pri tome o starosnoj strukturi, kako bi se kontinuirano odgovaralo na potrebe stanovništva za kvalitetnom zdravstvenom zaštitom.

4.5.2. Starosna struktura doktora medicine-bez specijalizacije,na specijalizaciji (specijalizanata) i specijalista u vanbolničkim i bolničkim službama u Crnoj Gori od 2008-2018.g.

U tabeli 15. dat je učešće svih ljekara u vanbolničkim i bolničkim djelatnostima u Crnoj Gori u 2008.g. do 2018.godine * po dobnim grupama.

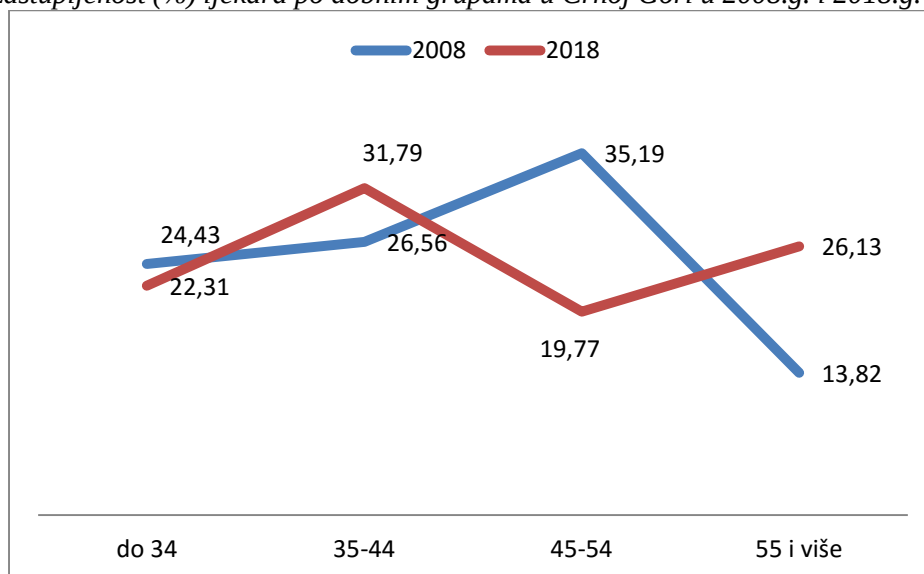
*Tab 15. Starosna struktura ljekara u vanbolničkim i bolničkim djelatnostima u 2008 -2018.godine**

Dobne grupe	2008		2014		2015		2016		2017		2018	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Do 34	320	24,43	247	18,04	300	20,13	389	24,07	398	23,99	386	22,31
35-44	348	26,56	436	31,85	478	32,08	494	30,57	498	30,02	550	31,79
45-54	461	35,19	399	29,15	379	25,44	360	22,28	357	21,52	342	19,77
55 i više	181	13,82	287	20,96	333	22,35	373	23,08	406	24,47	452	26,13
Ukupno	1310	100,0	1369	100,0	1490	100,0	1616	100,0	1659	100,00	1730	100,00

*za navedeni period obuhvaćene su godine 2008,2012,2013,2014, 2015, 2016 i 2017 i 2018.

Podaci o broju ljekara prikupljaju se preko propisanih izvještaja o kadru u zdravstvenim ustanovama sa presjekom stanja 31.decembra tekuće godine. U tabeli su prikazane dobne grupe: do 34; 35-44; 45-54 i 55 i više godina starosti. Broj ljekara, mlađih od 35. godina u 2018. godini, je za 20,6% veći u odnosu na 2008.g., što je vjerovatno posljedica otvaranja Medicinskog fakulteta u Podgorici. U dobnoj grupi od 35-54.godine broj ljekara u 2018.g. je za 58% veći nego u 2008.g., što se može ocijeniti kao značajno pozitivna promjena. Zastupljenosti ljekara u Crnoj Gori, u 2008.g. i 2018.g. po dobnim grupama prikazana je na grafikonu br.14.

Grafikon 14. Zastupljenost (%) ljekara po dobnim grupama u Crnoj Gori u 2008.g. i 2018.g.

Međutim, ako se vidi zastupljenost (u %, tabela 16.) ljekara specijalista, ljekara na specijalizaciji i ljekara bez specijalizacije, po dobnim grupama u 2008.g. i 2018.g. zaključuje se da je u 2018.g. bilo 20,3% više specijalista starijih od 55 godina, u odnosu na 2008.g., dok ih je u dobnoj grupi od 45-54.g. bilo skoro dva puta manje u 2018.g. nego u 2008.g.

Tabela 16. Zastupljenost (broj i %) doktora medicine, bez specijalizacije, na specijalizaciji i specijalista u Crnoj Gori u 2008.g. i 2018.g.

Dobne grupe	2008			2018		
	Specijalisti	Na specijalizaciji	Bez specijalizacije	Specijalisti	Na specijalizaciji	Bez specijalizacije
do 34	4,13	73,29	58,39	1,95	66,09	31,22
35-44	29,35	24,54	12,41	32,84	33,69	21,16
45-54	46,76	2,17	26,28	27,09	0,22	25,93
55 i više	19,76	-	2,92	38,13	-	21,69
Ukupno %	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
broj	896	277	137	1078	463	189

Jedan broj ljekara specijalista iz starosne grupe 45-54 godine u 2008.g., prešao je u dobnu grupu od 55 i više godina u 2018.g. Sličan trend se registruje kod ljekare na/bez specijalizacije, čiji broj bi trebalo u narednom periodu uvećavati, ako se želi efikasnija i dostupnija zdravstvena zaštita za stanovništvo Crne Gore na svim nivoima. Na taj način obezbjeđenost stanovništva ljekarima sa/bez i na specijalizaciji bio bi znatno povoljniji, u odnosu na standard mnogih evropskih zemalja.

Od 1078 specijalista, koji su obavljali zdravstvenu zaštitu stanovništva Crne Gore u vanbolničkim i bolničkim djelatnostima u 2018.g. njih 411, odnosno 38,13% bili su sa 55 i više godina starosti (Tabela 17.).

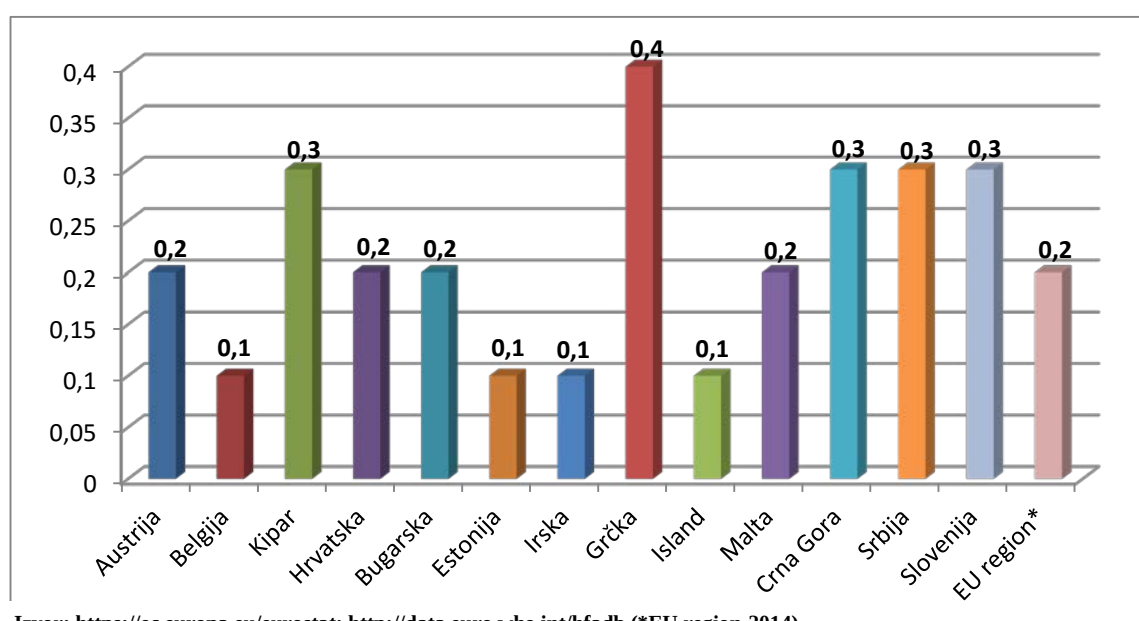
Tabela 17. Zastupljenost (broj i %) doktora medicine specijalista starosti 55 i više godina u Crnoj Gori u 2018. godini

<u>SPECIJALNOSTI</u> <u>LJEKARA</u>	Ukupan broj ljekara specijalista	Starosti 55 i više godina	
		Broj ljekara	% ljekara
Interna medicina	123	36	29,27
Infektologija	15	10	66,67
Pneumoftizilogija	26	17	65,38
Pedijatrija	146	62	42,47
Psihijatrija	40	6	15,00
Neuropsihijatrija	15	14	93,33
Neurologija	16	4	25,00
Fizikalna medicina	14	5	35,71
Dermatovenerologija	14	4	28,57
Radiologija	73	20	27,40
Hirurgija	53	19	35,85
Urologija	13	6	46,15
Ortopedija	23	9	39,13
Neurohirurgija	7	1	14,29
Dječija hirurgija	6	2	33,33
Ginekologija i akušerstvo	84	31	36,90
Oftalmologija	22	5	22,73
Otorinolaringologija	23	10	43,48
Anesteziologija	55	22	40,00
Transfuziologija	17	10	58,82
Patohistologija	12	0	0,00
Sudska medicina	4	2	50,00
Epidemiologija	26	5	19,23
Mikrobiologija	18	9	50,00
Higijena	10	2	20,00
Socijalna medicina	8	2	25,00
Nuklearna medicina	4	1	25,00
Sportska medicina	4	3	75,00
Urgentna medicina	23	4	17,39
Medicina rada	28	22	78,57
Opšta medicina	78	47	60,26
Imunologija	2	0	0,00
Klinička biohemija	30	8	26,67
Maksilofacijalna hirurgija	3	0	0,00
Plastična i rekonstruktivna hirurgija	5	4	80,00
Porodična medicina	34	9	26,47

Zdravstvena statistika	1	0	0,00
Kardiohirurgija	3	0	0,00
Ukupno ljekara specijalista	1078	411	38,13

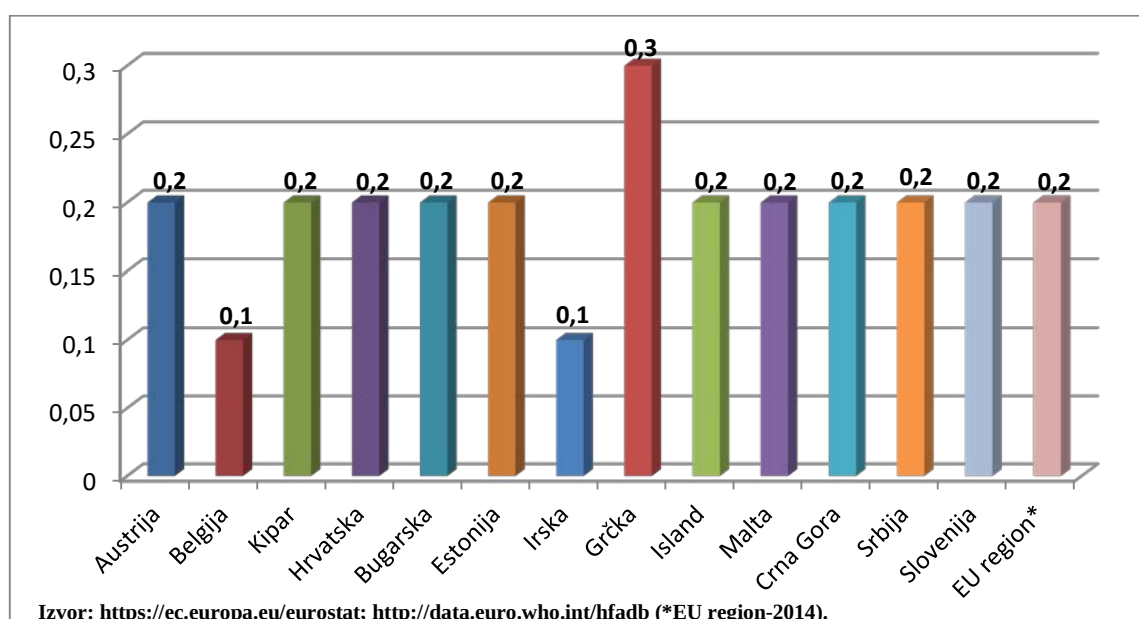
U Crnoj Gori stopa na hiljadu stanovnika za pedijatre u 2017. godini iznosila je 0,3, a za specijaliste/specijalizante ginekologije i akušerstva 0,2, što ukazuje na dobru obezbjeđenost (u ukupnom broju, dok je raspoređenost po regijama poseban aspekt za razmatranje) ovim grupama specijalnosti u odnosu na razvijene zemlje, kako Evropskog regiona tako i EU (grafikon 15 i 16).

Grafikon 15. Obezbijeđenost stanovništva doktorima medicine, specijalistima/ specijalizantima pedijatrije na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori i u zemljama Evrope u 2017. godini

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <http://data.euro.who.int/hfad> (*EU region-2014).

Grafikon 16. Obezbijeđenost stanovništva doktorima medicine, specijalistima/ specijalizantima ginekologije i akušerstva na hiljadu stanovnika u Crnoj Gori i u zemljama Evrope u 2017. godini

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <http://data.euro.who.int/hfad> (*EU region-2014).

U 2018.g. u Crnoj Gori na specijalizaciji je bilo 463 doktora medicine, na preko 40 različitih medicinskih grana, 140 ili 30,23% u vanbolničkoj zdravstvenoj djelatnosti, a 323 ili 69,76% u bolničkoj zdravstvenoj djelatnosti. Nabrojano po specijalizacijama:

Tabela 18. Zastupljenost (broj i %) doktora medicine na specijalizaciji u Crnoj Gori u 2018. godini

<u>SPECIJALNOSTI</u>	Ljekari na specijalizaciji	% ljekara
Interna medicina	87	18,79
Infektologija	9	1,94
Pedijatrija	37	7,99
Psihijatrija	15	3,24
Neurologija	14	3,02
Fizikalna medicina	5	1,08
Dermatovenerologija	3	0,65
Radiologija	28	6,05
Hirurgija	17	3,67
Urologija	12	2,59
Ortopedija	15	3,24
Neurohirurgija	6	1,30
Dječija hirurgija	3	0,65
Ginekologija i akušerstvo	33	7,13
Oftalmologija	24	5,18
Otorinolaringologija	14	3,02
Anesteziologija	27	5,83
Transfuziologija	1	0,22
Patohistologija	3	0,65
Epidemiologija	25	5,40
Mikrobiologija	10	2,16
Socijalna medicina	1	0,22
Urgentna medicina	19	4,10
Medicina rada	7	1,51
Imunologija	2	0,43
Klinička biohemija	7	1,51
Maksilofacijalna hirurgija	2	0,43
Plastična i rekonstruktivna hirurgija	1	0,22
Porodična medicina	35	7,56
Zdravstvena statistika	1	0,22
Ukupno ljekara na specijalizaciji	463	100,00

Navedeni podaci o broju ljekara specijalista, koji imaju više od 55 godina života, po pojedinim specijalnostima i ljekara koji su na specijalizaciji, po navedenim specijalnostima, ukazuje u kojim kategorijama treba planirati uvećanje.

4.5.3. Polna struktura doktora medicine-bez specijalizacije, na specijalizaciji (specijalizanata) i specijalista u vanbolničkim i bolničkim službama u Crnoj Gori u 2008 i 2018.godini

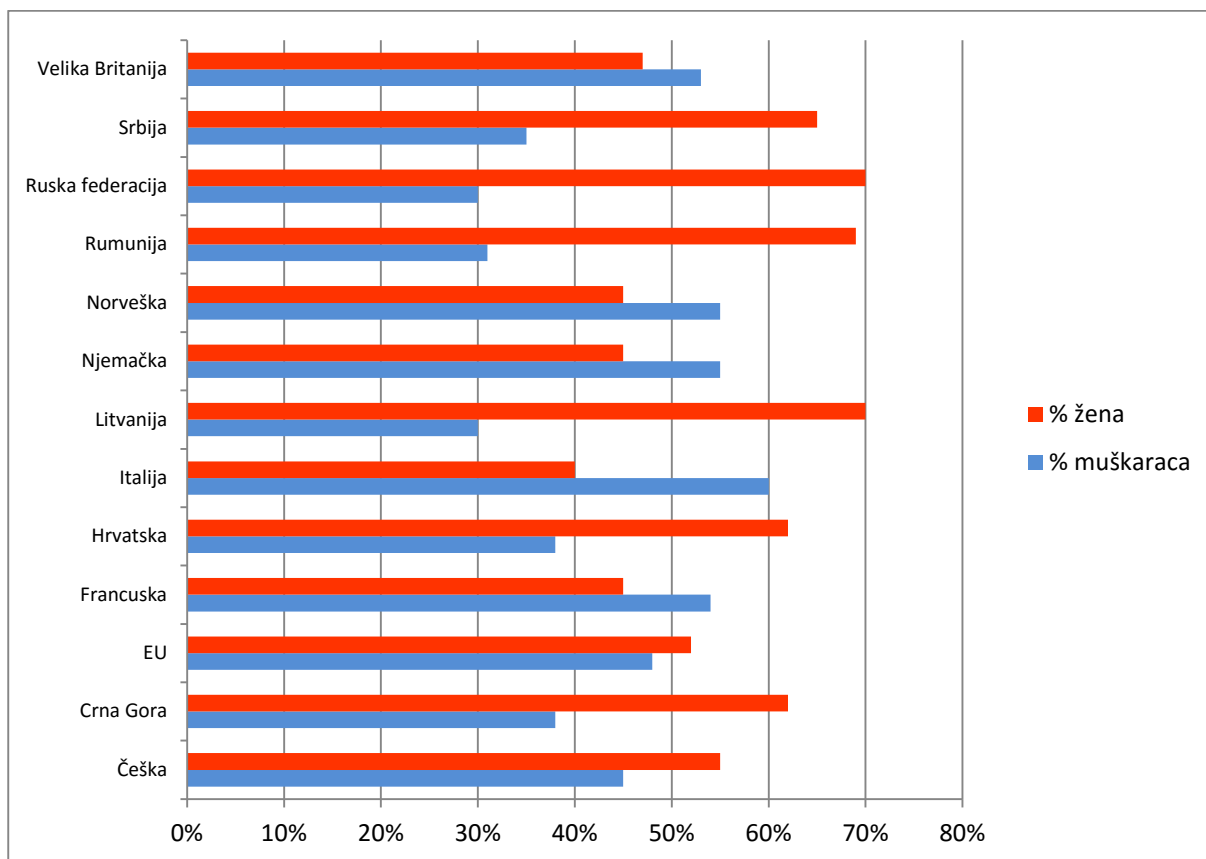
U tabeli 17. data je uporedna zastupljenost (%) ljekara specijalista, ljekara na specijalizaciji i bez specijalizacije, prema polu (horizontalne strukture) u Crnoj Gori u 2008.g. i 2018.g.

Tabela 17. Polna struktura ljekara prema kategorijama u Crnoj Gori u 2008.g. i 2018.g.

Ljekari	2008 – broj			2018 – broj			2008 - %			2018 - %		
	M	Ž	svega	M	Ž	svega	M	Ž	svega	M	Ž	svega
Specijalisti	368	528	896	400	678	1078	41,07	58,93	100,0	37,11	62,89	100,0
Na specijalizaciji	106	171	277	161	302	463	38,27	61,73	100,0	34,77	65,23	100,0
Bez specijalizacije	54	83	137	58	131	189	39,42	60,58	100,0	30,69	69,31	100,0
Ukupno	528	782	1310	619	1111	1730	40,31	59,69	100,0	35,78	64,22	100,0

Na osnovu navedenih odnosa ljekara po polovima, uviđa se pozitivan trend feminizacije medicine u mnogim zemljama Evropskog regiona, što je i slučaj sa Crnom Gorom (grafikon 17.). Zapaža se tendencija porasta specijalizanata kod oba pola, što je pozitivan proces, uz napomene da u Crnoj Gori, kao i u mnogim evropskim zemljama, studije medicine završava znatno veći broj studenata ženskog pola.

Grafikon 17. Odnos ljekara po polu u 2014. godini (%) u EU i regionu

4.5.4. Polna i starosna struktura zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme u Crnoj Gori u 2008.g. i 2018.godini

Radi potpunijeg sagledavanja ljudskih resursa u sistemu zdravstvene zaštite, sa višim i srednjim stručnim obrazovanjem, u tabeli 18. dat je uporedni, brojni i procentni, odnos prema polu i dobnim grupama u 2008.g. i 2018.g., kako se prikazuju kroz izvještaje o zdravstvenom kadru, koji se iz javnih zdravstvenih ustanova dostavljaju Odjelenju zdravstvene statistike Instituta za javno zdravlje Crne Gore, sa presjekom stanja 31.decembra tekuće godine.

Tabela 18. Odnos (broj i %) zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme u vanbolničkim i bolničkim djelatnostima Crne Gore prema polu i dobnim grupama u 2008. i 2018.godini

Dobne grupe	2008						2018					
	broj			%			broj			%		
	M	Ž	svega	M	Ž	svega	M	Ž	svega	M	Ž	svega
Do 34	109	689	798	24.6	21	21.4	183	832	1015	32,50	25,62	26,64
35-44	118	1059	1177	26.64	32.3	31.6	116	755	871	20,60	23,25	22,86
45-54	169	1275	1444	38.15	38.9	38.8	121	924	1045	21,49	28,46	27,43
55i više	47	256	303	10.61	7.81	8.14	143	736	879	25,40	22,67	23,07
Ukupno br	443	3279	3722	100	100	100	563	3247	3810	100,00	100,00	100,00
%	11.90	88.10	100				14,78	85,22	100			

Odnos navedenih radnika više i srednje stručne spreme muškog pola prema ženskom polu, u navedenim godinama, neznatno je promijenjen u 2018.g. u odnosu na 2008.g. U 2008.g. odnos je bio 11,90%:88,10% a u 2018.g. 14,78%:85,22%. Prema navedenim odnosima, zaključuje se da je na 100 zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme muškog pola bilo 740 zdravstvenih radnika ženskog pola u 2008.g., dok je u 2018.g. odnos bio 100:576.

To znači da među zdravstvenim radnicima više i srednje i visoke spreme u zdravstvenim djelatnostima Crne Gore dominiraju osobe ženskog pola. Takođe, za navedene uporedne godine, zaključuje se promjena u odnosu na njihovu starosnu strukturu. Broj zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme u 2008.g. sa 45 i više godina je zastupljen sa 46,94%, od čega na muški pol otpada 48,76%, a na ženski pol 46,69%. Ostalo su medicinski radnici do 44. godine života. U 2018.g. 50,49% radnika više i srednje stručne spreme je starije od 45 i više, odnosno 3,5% više nego u 2008.g. Neznatno je povećan ukupan broj radnika srednje i više spreme od 3722 u 2008.g. na 3810 za samo 2,36%. Sve navedeno ukazuje na neznatnu promjenu kako u odnosu na polove tako i na njihovu zastupljenost po navedenim starosnim grupama u 2018.g. u odnosu na 2008. godinu.

4.6 Ljudski resursi Kliničkog centra Crne Gore (KCCG) od 2014.g. do 2018.g.

U analizi ljudskih resursa u sistemu zdravstvene zaštite Crne Gore, od 2008.g. do 2018.g., posebno se analiziraju ljudski resursi KCCG i opštih bolnica, u odnosu na ukupan broj ljekara, ljekara specijalista, ljekara na specijalizaciji i ostalih radnika/saradnika više i srednje stručne spreme u periodu od 5 godina – od 2014.g. do 2018. godine.

Analizira se takođe i odnos navedenog kadra KCCG i opštih bolnica (OB), u odnosu na navedeni kadar na nivou Crne Gore. Analizira se takođe, pored kadrovske, i polna struktura, kao i zastupljenost pojedinih specijalnosti za godine navedenog perioda.

U tabeli 19. dat je odnos i dinamika (index) zdravstvenog kadra u bolničkim djelatnostima Crne Gore i KCCG od 2014.g. do 2018.godine.

Tabela 19. Odnos i dinamika zdravstvenog kadra bolničke djelatnosti Crne Gore i KCCG od 2014-2018 godine

Godine	Zdravstveni kadar		Index (baza 2013)		% učešće zdravstvenog kadra KCCG u odnosu na CG
	CG	KCCG	CG	KCCG	
2014	3265	1527	100,00	100,00	46,77
2015	3334	1571	102,11	102,88	47,12
2016	3449	1644	105,64	107,66	47,67
2017	3540	1721	108,42	112,70	48,62
2018	3673	1816	112,50	118,98	49,44

Porast zdravstvenog kadra bolničke djelatnosti u Crnoj Gori od 2014.g. do 2018.godine iznosio je 12,50%, a u KCCG bilježi se porast od 18,93%, dakle više 6,43% nego na nivou Crne Gore.

Učešće zdravstvenog kadra KCCG na nivou Crne Gore, za navedeni period, kretao se od 46,77% (2014.g.) do 49,44% (2018.g.), odnosno više 2,67%.

U tabeli 20. dat je odnos i dinamika (index) zdravstvenog kadra u bolničkoj djelatnosti Crne Gore i opštih bolnica od 2014.g. do 2018.godine.

Tabela 20. Odnos i dinamika zdravstvenog kadra bolničke djelatnosti Crne Gore i OB od 2014.g.do 2018.godine

Godine	Zdravstveni kadar		Index (baza 2013)		% učešće zdravstvenog kadra OB u odnosu na CG
	CG	OB	CG	OB	
2014	3265	1374	100,00	100,00	42,08
2015	3334	1395	102,11	101,53	41,84
2016	3449	1427	105,64	103,86	41,37
2017	3540	1430	108,70	104,08	40,44
2018	3673	1464	112,50	106,55	39,86

U periodu od 2014.g. do 2018.godine registruje se uvećanje kadra za 6,55%, što je manje za 12,38% od porasta u KCCG koji je iznosio 18,93%. Učešće zdravstvenog kadra OB, u ukupnom broju, se procentualno uvećalo od 40,40% (2017.g.) do 42,08% (2014.g.).

U tabeli 21. dat je odnos i dinamika (index) zdravstvenog kadra sa visokom školskom spremom u bolničkim djelatnostima Crne Gore od 2014.g. 2018.godine.

Tabela. 21. Odnos i dinamika zdravstvnog kadra sa visokom školskom spremom u bolničkim djelatnostima Crne Gore od 2014.g. do 2018.godine.

Godine	Zdravstveni kadar		Index (baza 2013)		% učešće zdravstvenog kadra KCCG u odnosu na CG
	CG	KCCG	CG	KCCG	
2014	1004	507	100,00	100,00	50,50
2015	1124	597	111,95	117,75	53,11
2016	1276	703	127,09	138,66	55,09
2017	1317	717	131,18	141,42	54,44
2018	1380	765	137,45	150,89	55,43

Zdravstveni kadar, sa visokom školskom spremom u bolničkim djelatnostima Crne Gore, porastao je za 37,45%, a u KCCG za 50,89%, u periodu od 2014.g. do 2018.godine, sa učešćem od 50,50% (2014.g.) do 55,43% (2018.g.). zaključuje se da je povećanje zdravstvenog kadra sa visokom sprekom u KCCG bilo veće za 13,44% nego na nivou Crne Gore od 2014 do 2018.g.

Odnos i dinamika ljekara u bolničkoj djelatnosti Crne Gore, KCCG i OB od 2014.g. do 2018.godine dat je u tabeli 22.

Tabela 22. Odnos i dinamika ljekara bolničke zdravstvene djelatnosti u Crnoj Gori, KCCG i OB od 2014.g. do 2018.godine

Godine	Svih ljekara			Index (baza 2013)			% učešće ljekara KCCG i OB u ukupnom broju svih ljekara CG	
	CG	KCCG	OB	CG	KCCG	OB	KCCG	OB
2014	752	335	336	100,00	100,00	100,00	44,55	44,68
2015	837	408	350	111,30	121,79	104,17	48,75	41,82
2016	924	470	367	122,87	140,30	109,23	50,87	39,72
2017	937	478	372	124,60	142,69	110,71	51,01	39,70
2018	966	501	380	128,46	149,55	113,10	51,86	39,34

Porast broja ljekara u bolničkim djelatnostima u Crnoj Gori od 2014.g. do 2018.godine iznosi 28,46%. U KCCG povećanje je 49,55% a, u OB 13,10%, odnosno 36,45% manje nego u KC CG.

Učešće ljekara KCCG kretalo se u razmaku od 44,55% (2014.g.) do 51,86% (2018.g.), dok je u OB učešće bilo od 39,34% 2018.g. do 44,68% 2014.g., tako da se broj ljekara u KCCG povećao za 7,31%, a u OB se smanjio za 5,64%.

Odnos i dinamika ljekara specijalista KCCG i OB u ukupnom broju svih ljekara u bolničkim djelatnostima do 2018.g. dat je u tabeli 23.

Tabela 23. Odnos i dinamika ljekara specijalista KCCG i OB u ukupnom broju ljekara u bolničkim djelatnostima Crne Gore od 2014.g. do 2018.godine

Godine	Svih ljekara	Ljekara specijalista		Index (baza 2013)			% učešće ljekara KCCG i OB u ukupnom broju svih ljekara CG	
	CG	KCCG	OB	CG	KCCG	OB	KCCG	OB
2014	752	303	255	100,00	100,00	100,00	40,29	33,91
2015	837	307	255	101,30	101,32	100,00	36,68	30,47
2016	924	305	260	122,87	100,66	101,96	33,01	28,14
2017	937	315	261	124,60	103,96	102,36	33,62	27,85
2018	966	319	256	128,46	105,28	100,39	33,02	26,05

Porast ljekara specijalista u KCCG iznosio je 5,28%, a njihovo učešće u ukupnom broju ljekara Crne Gore smanjio se za 7,27% a, u OB za 7,41%, u vremenskom periodu od 2014.g. do 2018.godine.

Odnos i dinamika ljekara specijalista KCCG i OB prema broju ljekara specijalista bolničkih djelatnosti u Crnoj Gori od 2014.g. do 2018.godine prikazan je u tabeli 24. Povećanje broja specijalista u bolničkim djelatnostima Crne Gore od 2014 do 2018.g. iznosi 3,05%, u KCCG 5,28% a u OB samo 0,39%. Od svih specijalista u 2018.g. na KCCG otpada 49,69%, a na OB 39,88% ili 9,71% manje nego u KCCG.

Tab. 24. Odnos i dinamika ljekara specijalista KCCG i OB prema ukupnom broju svih specijalista u Crnoj Gori od 2014.g. do 2018.godine

Godine	Ljekari specijalisti			Index (baza 2013)			% učešće ljekara specijalista KCCG i OB u ukupnom broju svih specijalista CG	
	CG	KCCG	OB	CG	KCCG	OB	KCCG	OB
2014	623	303	255	100,00	100,00	100,00	48,64	40,93
2015	627	307	255	100,64	101,32	100,00	48,96	40,67
2016	633	305	260	101,61	100,66	101,96	48,18	40,07
2017	646	315	261	103,69	103,96	102,35	48,76	40,40
2018	642	319	256	103,05	105,28	100,39	49,69	39,88

Od ukupno 319 ljekara specijalista KCCG, u 2018.g., 18,18% su internisti, 11,29% pedijatri, 11,29% radolozi, 6,90% hirurzi, 8,46 anesteziolozi, 6,58% ginekolozi i akušeri, 3,13% oftalmolozi, 3,13% biohemičari, 2,82% ortopedi, 1,88% infektolozi, 1,88% neurolozi itd.

Od ukupno 256 specijalista u svim OB u odnosu na pojedine specijalnosti Bolničke zdravstvene zaštite Crne Gore radi:

- 43 ili 40,95% od ukupnog broja (105) internista;
- 21 ili 36,84% od ukupnog broja (57) pedijatara;
- 22 ili 36,67% od ukupnog broja (60) radiologa;
- 31 ili 58,49% od ukupnog broja (53) hirurga;
- 23 ili 43,40% od ukupnog broja (53) anesteziologa;
- 11 ili 47,63% od ukupnog broja (23) medicinskih biohemičara;
- 2 ili 11,76 % od ukupnog broja (17) psihijatara;
- 6 ili 26,08 % od ukupnog broja (23) ortopeda;
- 9 ili 60% od ukupnog broja (15) infektologa.

Od 319 specijalista koji su u 2018.g. radili u KCCG, 72 odnosno 22,57% je imalo 55 i više godina starosti.

Od 323 ljekara na specijalizaciju u bolničkim djelatnostima 2018.g. 182 ili 56,35% su specijalizanti KCCG. Mlađih od 35 godina života u KCCG bilo je 137 ili 42,41% svih specijalizanata u Crnoj Gori ili 75,24% svih specijalizanata u KCCG. Ostalih 128 ili 43,99% su specijalizanti u opštim i specijalnim bolnicama Crne Gore.

Od 182 specijalizanata u KCCG je:

- 48 ili 26,37% iz oblasti interne medicine;
- 18 ili 9,89% iz anesteziologije;
- 12 ili 6,59 % iz pedijatrije;
- 13 ili 7,14 % iz oftamologije;
- 8 ili 4,40% iz infektologije;
- 10 ili 5,49% iz radiologije;
- 7 ili 3,85% iz neurologije;
- 7 ili 3,85% iz hirurgije;
- 5 ili 2,75% iz psihijatrije;
- 7 ili 3,85% iz ortopedije;
- 5 ili 2,85% iz urologije;
- 5 ili 2,75% iz neurohirurgije;
- 7 ili 3,85% iz ginekologije i akušerstva;
- 5 ili 2,75 iz urgente medicine itd.

Odnos broja zdravstvenih radnika više i srednje spreme KCCG i OB prema ukupnom broju radnika bolničke djelatnosti u Crnoj Gori od 2014.g. do 2018.g. prikazan je u tabeli 25.

Tabela 25. Odnos i dinamika zdravstvenih radnika više i srednje spreme KCCG i OB prema ukupnom broju navedenih radnika Crne Gore od 2014.g. do 2018.godine

Godine	Zdravstveni radnici više i srednje spreme			Index (baza 2013)			% učešće radnika više i srednje spreme KCCG i OB u ukupnom broju radnika CG	
	CG	KCCG	OB	CG	KCCG	OB	KCCG	OB
2014	2261	1020	972	100,00	100,00	100,00	45,11	42,99
2015	2210	974	962	97,74	95,49	98,97	44,07	43,53
2016	2173	911	958	96,11	89,31	98,56	41,92	44,09
2017	2223	1004	938	98,32	98,43	96,50	45,16	42,20
2018	2293	1051	956	101,42	103,04	98,35	45,84	41,69

Povećanje broja zdravstvenih radnika više i srednje spreme na nivou Crne Gore iznosi 1,42% od 2014 do 2018.g., dok je u KCCG povećanje iznosi 3,04%, a u OB došlo je do smanjenje od 1,65%.

4.6.1 Polna i starosna struktura ljekara u KCCG u 2015.g. i 2018.godini

U tabeli 26 prikazan je broj ljekara specijalista i ljekara na specijalizaciji u KCCG, u 2015.g. i 2018.godini

Tabela 26. Odnos (broj i %) ljekara specijalista i ljekara na specijalizaciji prema polu u KCCG u 2015.g. i 2018.godini

Ljekari	2015			2018			%2015			%2018		
	M	Ž	Svega	M	Ž	Svega	M	Ž	Svega	M	Ž	Svega
Specijalisti	128	179	307	142	177	319	41,69	56,31	100,0	44,51	55,49	100,0
Na specijalizaciji	32	69	101	60	122	182	31,68	68,32	100,0	32,97	67,03	100,0
Bez specijalizacije	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno	160	248	408	202	299	501	39,22	60,78	100,0	40,32	59,68	100,0

U odnosu na zastupljenost ukupnog broja ljekara u KCCG u 2015.g. 39,22% je muškog a 60,78% ženskog pola. Na kraju 4-godišnjeg perioda broj ljekara muškog pola je bio veći za 1,1 % za koliko se smanjio broj ljekara ženskog pola. Navedeno ukazuje na znatan porast ljekara ženskog pola u odnosu na muški u KCCG, kao i u ukupnom broju na nivou Crne Gore za analizirani period.

Odnos ljekara KCCG, izražen brojčano i u %, po dobnim grupama, i polu u 2015.g. i 2018.godini, prikazan je u tabeli 27.

Tabela 27. Odnos (broj i %) ljekara KCCG po dobnim grupama i polu u 2015.g. i 2018.godini

Dobne grupe	2015			2018			%2015			%2018		
	M	Ž	Svega	M	Ž	Svega	M	Ž	Svega	M	Ž	Svega
Do 34	38	72	110	51	98	149	23,75	29,03	26,96	25,25	32,78	29,74
35-44	57	95	152	70	113	183	35,63	38,31	37,25	34,65	37,79	36,53
45-54	39	57	96	42	55	97	24,37	22,98	23,53	20,79	18,39	19,36

55 i više	26	24	50	39	33	72	16,25	9,68	12,26	19,31	11,04	14,37
Ukupno	160	248	408	202	299	501	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zbog znatnog broja ljekara na specijalizaciji koji su istu započeli tokom 2016.g., 2017.g. i 2018.g., u KCCG ih je u 2015.g. bilo 26,96%, u dobnoj grupi do 34 godine, a u 2018.g. više za 22,78%, odnosno 29,74%. To je značajno uticalo na strukturnu promjenu u ostalim dobnim grupama kako ukupno, tako i po polovima. Tako je u 2015.g. bilo 60,78% ljekara od 35-54 godine, a 2018.g. za 5,10% manje, dok ih je preko 55. godina starosti bilo više za 2,11% u 2018.g. u odnosu na 2015.g.

Sličan zaključak se izvodi i za zastupljenost po polovima, kako u 2015., tako i u 2018.g., tako da je preko 55 i više godina u 2018 godini bilo 3,06% ljekara muškog, a 1,36% ljekara ženskog pola više nego u 2015.g.

5. ZAKLJUČCI

- Zdravstveni radnici kao glavni ljudski resurs u sistemu zdravstvene zaštite, svojim znanjem, iskustvom i vještinama treba da omogućavaju sprovođenje kvalitetnih zdravstvenih politika a sve sa ciljem očuvanja i poboljšanja zdravlja stanovništva. Zdravstvena zaštita stanovništva se realizuje na svim nivoima, a na osnovu postavljenih ciljeva, strategija, programa i planova, da bi se obezbijedila preporuka SZO “Zdravlje za sve pod istim uslovima i jednakim pravima.”
- Prikazane statističke vremenske serije podataka od 2008.g. do 2018.g. o ljudskim resursima, kako ukupno za Crnu Goru, tako posebno za vanbolničku i bolničku zdravstvenu zaštitu, omogućavaju da se sagleda dinamika njihovih promjena u navedenom periodu. Podaci će u narednim godinama omogućiti uporedivost kadra raznih profila u Crnoj Gori sa drugim Evropskim zemljama prema stopama opterećenosti na 1000 stanovnika.
- Navedene statističke serije podataka, dobijene na osnovu izvještajnih obrazaca o popisu zdravstvenih radnika u zdravstvenim ustanovama na dan 31. decembar, posebno o broju ljekara i zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme, kao i njihov broj na 1000 stanovnika, za period od 10 godina, odrađene za vanbolničku i bolničku zdravstvenu zaštitu, ukazuju na značajan nedostatak ili manjak ljudskih resursa u Crnoj Gori u odnosu na većinu zemalja EU ili Evropskog regiona.
- Na osnovu statističkih serija podataka o ukupnom broju doktora medicine i ostalih zdravstvenih radnika više i srednje stručne spreme određene su jednačine linearnog trenda skraćenim metodom za parne serije podataka. Prema navedenoj dinamici i liniji trenda za ukupan broj ljekara u 2020.godini, u Crnoj Gori bi trebalo da radi 1745, a 2022.godine 1837 ljekara. Broj od 1837 doktora medicine za navedenu godinu (2022.g.) prognozirani navedenim trendom bio bi ostvaren sa 88, 34% od prosjeka u Evropskom regionu (ER).
- Obezbeđenost stanovnika zdravstvenim radnicima/saradnicima, kako u vanbolničkoj tako i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti u Crnoj Gori je neujednačena i nezadovoljavajuća. Broj doktora medicine (sa i bez specijalizacije na 1000 stanovnika u Crnoj Gori u 2017. godini iznosio je 2,7. U poređenju sa zemljama EU, taj broj je vidljivo niži, a takođe je slična situacija u komparaciji sa zemljama Evropskog regiona gdje po zadnjim dostupnim podacima taj broj iznosi 3,2 doktora (sa i bez specijalizacije na 1000 stanovnika). **Sve navedeno ukazuje da je opterećenost ljekara u Crnoj Gori vidljivo uvećana.**
- Broj nemedicinskih na 100 medicinskih radnika u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti u periodu od 2008.g. do 2018.g. se smanjivao od 28,9 na 20,5 a u bolničkoj sa 36,8 na 31,0.
- Zastupljenost ljudskih resursa (ljekara, ostalih zdravstvenih radnika srednje i više stručne spreme), koji su radili u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti od 2008. do 2018. godine, ukazuju na veću brojnost navedenog kadra u odnosu na isti u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti. Učešće

ljekara od 55,84% i ostalih zdravstvenih radnika od 63,28% u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti Crne Gore u 2018.g. u odnosu na mnoge Evropske zemlje je relativno zadovoljavajući.

- Stopa obezbijedenosti doktorima medicine, specijalistima/specijalizantima hirurških grana na 1000 stanovnika u Crnoj Gori u 2016. godini bila među najnižim u Evropi.
- Posebno se mora analizirati i starosna struktura specijalističkog kadra I njihovo učešće sa 55 i više godina. U dobnoj grupi preko 55 i više godina je bilo 12,31% više ljekara u 2018.g. nego u 2008.g.u odnosu na ukupan broj, što je prvenstveno posljedica promjene starosne strukture ljekara specijalista.
- Kada je u pitanju KCCG, broj ljekara u periodu od 2014.g. do 2018. godine je značajnije povećan (49,6%) u odnosu na opšte bolnice. Takođe zbog znatnog broja ljekara na specijalizaciji, koji su istu započeli tokom 2016.g. i 2018.g., došlo je do promjena u dobnim grupama u korist grupe do 34 godine.